

Příčiny bezdomovectví mužů a žen na území města Vsetín

Lenka Miklová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Miklová**
Osobní číslo: **H12239**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Příčiny bezdomovectví mužů a žen na území města Vsetín**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti typologie bezdomovectví a sociálních služeb pro bezdomovce.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení výzkumu.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAASOVÁ, Jana, 2005. Jak žijí v Olomouci ženy bez domova. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1238-1.

HRADECKÝ, Ilja a Vlastimila HRADECKÁ, 1996. Bezdomovectví extrémní vyloučení. Praha: Naděje. ISBN neuvedeno.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2005. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ, 2008. Bezdomovectví. Praha: Triton. ISBN: 978-80-7387-100-0.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Ivana Marášková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

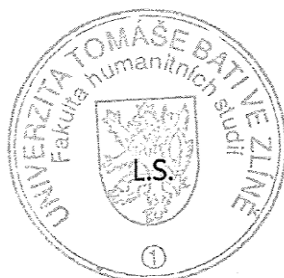
23. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům. ¹⁾

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně *30. dubna 2015*

Luuklová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3;

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo;

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce se zabývá tématem bezdomovectví. Bezdomovectví je problém, který v posledních letech zasahuje stále více lidí, a současně je jím stále více lidí ohroženo. To je důvodem, proč je pozornost zaměřena zejména na příčiny bezdomovectví. Odhalení příčin toho, proč se člověk stane bezdomovcem, může pomoci zaměřit se na konkrétní problém, pracovat s ním a prakticky pomoci těm, kteří se ocitají na okraji zájmu společnosti, a to především v oblasti prevence a v oblasti sociální práce, jejímž cílem je pomoc při opětovném začleňování osob zasažených bezdomovectvím do společnosti. Stejný význam má zjištění příčin bezdomovectví pro práci v oblasti sociální pedagogiky, neboť jednou z jejich funkcí je funkce tutoriální, která zahrnuje pomoc a ochranu těch, kteří se ocitli na okraji společnosti.

Klíčová slova: bezdomovectví, bezdomovec, příčiny bezdomovectví, sociální vyloučení, chudoba, sociální služby, Elim Vsetín, o. p. s.

ABSTRACT

This theses deals with the topic of homelessness. Homelessness is an issue that strikes more and more people in recent years and it poses threat for more and more at the same time. That is the reason the focus of this theses is mainly in the causes of homelessness. Revealing the causes of people becoming homeless can help us to work with specific problems and provide aid to those who find themselves at the fringe of society. It allows us to be more effective in the area of prevention and more successful in the area of social work that aims to include people affected by homelessness back to society. The same value has the research on causes of homelessness for the field of social pedagogy because on of its functions is the tutorial function, which includes help and protection of people on the fringe of society.

Key words: homelessness, homeless person, causes of homelessness, social exclusion, poverty, social services, Elim Vsetín, o. p. s.

Poděkování:

Děkuji paní PhDr. Mgr. Ivaně Maráškové, za vedení bakalářské práce, za její cenné rady a připomínky, za trpělivost, laskavost a ochotu v průběhu celé její tvorby.

Děkuji také mým dcerám, Barunce a Zuzance, a mému manželovi Pavlovi, za to, že mě povzbuzovali a podporovali po celou dobu studia.

Motto:

„Snažili jsme se ze dna oceánu dosáhnout na nebe. Došlo mi, že když se navzájem podržíme, třeba se k němu dostaneme blíž.“ Ruta Sepetys

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 BEZDOMOVECTVÍ	13
1.1 BEZDOMOVECTVÍ A JEHO HISTORICKÝ KONTEXT	13
1.2 VÝVOJ A VÝZNAM POJMU BEZDOMOVEC	15
1.3 TYPY BEZDOMOVECTVÍ	16
1.3.1 Typologie ETHOS a jiné typologie.....	17
2 PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ	20
2.1 ROZDĚLENÍ FAKTORŮ VYVOLÁVAJÍCÍCH BEZDOMOVECTVÍ	20
2.2 FAKTORY OBJEKTIVNÍ	21
2.3 FAKTORY SUBJEKTIVNÍ	22
2.3.1 Faktory vztahové	23
2.3.2 Faktory materiální	24
2.3.3 Faktory osobní.....	25
2.3.4 Institucionální příčiny	26
2.4 DALŠÍ SUBJEKTIVNÍ PŘÍČINY	27
2.5 PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ DLE JEDNOTLIVÝCH ETAP	28
2.6 ROZDÍL V BEZDOMOVECTVÍ ŽEN A MUŽŮ	29
2.7 CHUDOBA JAKO PŘÍČINA A DŮSLEDEK BEZDOMOVECTVÍ.....	30
3 BEZDOMOVECTVÍ NA ÚZEMÍ MĚSTA VSETÍN	33
3.1 CHARAKTERISTIKA MĚSTA VSETÍN	33
3.2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO BEZDOMOVCE POSKYTOVANÉ NA ÚZEMÍ MĚSTA VSETÍN	35
3.3 OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST ELIM – POMOC BEZDOMOVČŮM	36
3.3.1 Vznik organizace Elim	36
3.3.2 Elim – současná situace	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
4 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	40
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL A VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	40
4.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	41
5 METODA SBĚRU DAT	46
6 PRŮBĚH VÝZKUMU	48
6.1 ZPŮSOB VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT.....	48
7 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	50

7.1	1. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: CO VEDLO KE VZNIKU BEZDOMOVECTVÍ Z POHLEDU OSOB BEZ DOMOVA VE MĚSTĚ VSETÍN?	50
7.2	2. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: CO BRÁNÍ OSOBÁM BEZ DOMOVA V NÁVRATU K BĚŽNÉMU ZPŮSOBU ŽIVOTA?.....	57
7.3	3. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: KTERÉ ASPEKTY MAJÍ VLIV NA UDÁVANÉ PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ?.....	59
7.4	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	68
7.5	DOPORUČENÍ.....	69
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ	77
	SEZNAM TABULEK.....	78
	SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

V této bakalářské práci se budeme zabývat bezdomovectvím. Bezdomovectví je závažný společenský problém, který je potřeba řešit. Je to komplexní jev se spleťnými příčinami i důsledky (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 320). Člověk žijící jako bezdomovec strádá po stránce psychické i fyzické. Čím déle je na ulici, tím hůře se z ní dostává. Postupně upadá jeho zevnějšek, jeho myšlení a sociální dovednosti, což směřuje k sociálnímu vyloučení. Takový člověk potřebuje pomoc druhých. Není v jeho silách, aby se z této situace dostal sám.

Chceme-li řešit nějaký problém, musíme nejdříve odhalit jeho příčinu. Problémem může být například nemoc, v takovém případě se lékař snaží najít, co ji způsobuje. Také školní neúspěch je problémem a učitel zjišťuje, jak se žák či student doma připravuje, co stojí za neúspěchem, co způsobuje, že se mu nedaří. Stejně tak je problémem například nefungující manželství, nízké sebevědomí nebo nezaměstnanost. Pokud se podaří zjistit příčinu, je možné pracovat na odstranění důsledků. Cíleně se zaměřit na eliminaci všeho, co by problémem ještě více prohloubilo. Zároveň je možné předcházet vzniku podobných potíží u lidí, kterým něco podobného hrozí, pomocí různých preventivních opatření.

Abychom lépe pochopili situaci bezdomovců a odhalili příčinu toho, proč se lidé stanou bezdomovci, je nutné podívat se na jejich život zblízka. Musíme se k nim přiblížit, podkročit různé události, které se v jejich životě odehrály, a pokusit se zjistit od nich samotných, proč se to stalo.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké jsou příčiny bezdomovectví mužů a žen na území města Vsetín a vyvodit rizikové faktory, které přispívají ke vzniku bezdomovectví.

První kapitola podrobně objasňuje termín bezdomovectví – kdy se bezdomovectví objevilo ve své zjevné formě v naší zemi a jaké postihuje vrstvy obyvatelstva, dále termín bezdomovec, který je spojován s různými příčinami bezdomovectví, jeho projevy, důsledky a vzhledem bezdomovce. Závěr kapitoly obsahuje přehled typů bezdomovectví – zjevné, skryté a potencionální a vysvětluje rozdělení bezdomovectví podle Evropské federace národních sdružení pracujících s bezdomovci – Feantsa.

Druhá kapitola pojednává o příčinách bezdomovectví, které jsou zde pojaty z různých hledisek. Nejvýznamnějším přístupem je rozdělení na příčiny objektivní a subjektivní, které pak dále podléhají podrobnějšímu členění. Další část kapitoly je zaměřena na rozdíly

v příčinách bezdomovectví mužů a žen a v poslední části jsou vysvětleny termíny chudoba a sociální vyloučení, které úzce souvisí jak s příčinami bezdomovectví, tak s jeho důsledky.

Ve třetí kapitole jsou popsána specifika města Vsetín a charakterizovány sociální služby pro bezdomovce, které jsou poskytovány na území města Vsetín. V závěru kapitoly je věnována pozornost společnosti Elim Vsetín o. p. s., která je nejvýznamnějším poskytovatelem sociálních služeb pro bezdomovce ve Vsetíně.

V praktické části bakalářské práce je popsán průběh výzkumu a jsou zde shrnuty výsledky výzkumu, který zjišťuje příčiny bezdomovectví mužů a žen na území města Vsetín.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BEZDOMOVECTVÍ

Bezdomovectví nám není vzdálené, už jen proto, že se s bezdomovci každý den setkáváme. V myslech většiny z nás pohled na tyto osoby vyvolává i zanechává řadu otázek, z nichž některé nejsou vysloveny a často ani zodpovězeny. Bezdomovectví nám není vzdálené také proto, že se bezdomovcem může stát každý z nás.

Tato kapitola se věnuje vymezení pojmu bezdomovectví a bezdomovec. Přestože termíny bezdomovství a bezdomovectví jsou významově shodné, stejně tak jako termíny bezdomovec či osoba bez přístřeší a osoba bez domova, budeme ve své práci používat pojem bezdomovectví a bezdomovec, protože se s nimi v běžném životě setkáváme nejčastěji.

1.1 Bezdomovectví a jeho historický kontext

Bezdomovectví se ve své zjevné formě objevilo v tehdejší Československu v důsledku politických a společenských změn po roce 1989.

Problém bezdomovectví ovšem není v České republice zcela neznámý. Bylo zde již před mnoha tisíci let, kdy se se vznikem prvních měst, objevili první bezdomovci. Historické kroniky a další písemné dokumenty problematiku bezdomovectví zmiňují. Vypovídá to o skutečnosti, že bezdomovectví k lidským společnostem patří. V období posledních desítek let se však tvář bezdomovectví změnila a ztratila mnoho na „romantice“ z minulých století. Proměnil se jak význam slova bezdomovectví, tak i populace bezdomovců. Bezdomovectví je chápáno v různých částech světa odlišně.

Stále častěji se tento problém dotýká dětí, žen, ale také lidí nemocných a postižených. Bezdomovectví je dnes záležitostí nejen starších mužů, ale celých rodin s dětmi (Barták, 2004, s. 5).

Dle Štěchové, Luptákové a Kopoldové (2008, s. 21) je bezdomovectví sociální problém, jehož závažnost se v současnosti stále zvyšuje. Bohužel znalosti o tomto fenoménu jsou v České republice stále na nízké úrovni. Tento fakt souvisí s působením minulého režimu, který se snažil problematiku bezdomovectví přehlížet, a její „odhalení“ přišlo až po pádu totalitního režimu v r. 1989. V mnoha zemích světa se s tímto problémem potýkali a potýkají s různou úspěšností stále.

Hradecký (Brabec, 2013) uvádí, že definovat bezdomovectví není snadné. Postihuje všechny vrstvy obyvatel, mohou to být lidé:

- mladí i staří,
- vzdělaní i nevzdělaní,
- muži i ženy,
- zdraví i nemocní.

Jde nejen o ztrátu střechy nad hlavou a její absence, ale také o ztrátu:

- zdraví,
- vzdělání,
- zaměstnání,
- rodinné vztahy,
- psychické schopnosti,
- závislosti, zejména na alkoholu.

Bezdomovectví zahrnuje oblast:

- psychologickou,
- sociální,
- vztahovou,
- materiální.

Dle Mareše (1999, s. 58) je bezdomovectví „více než nedostatkem přístřeší a více než chudobou. Je součástí širšího procesu marginalizace, založeného na neschopnosti bezdomovců participovat na způsobu života, který je standardní pro většinu populace.“

Vágnerová (2004, s. 748) k pojmu bezdomovectví uvádí, že nejde jen o „vymezení vztahu k bydlení, ale o určitý způsob života. Bezdomovectví je výsledkem generalizovaného psychosociálního selhání, spojeného se ztrátou většiny běžných rolí a úpadkem společenské prestiže. Bezdomovectví je jen vzácně volbou, častěji je výsledkem procesu postupného sociálního propadu a následné rezignace na lepší alternativu.“

„Bezdomovectví je sociálním jevem, podmíněným mnoha různými faktory, představuje krajní podobu sociálního vyloučení“ (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 315).

Ze sociologického hlediska je bezdomovectví definováno jako: právní situace osob nemajících místo trvalého pobytu nebo jako životní situace lidí bez střechy nad hlavou, kteří tzv. „papírově“ bydlení mají, ale nebydlí v něm, postrádají pevný, pravidelný a přiměřený příbytek k přenocování (Jandourek, 2001, s. 39).

1.2 Vývoj a význam pojmu bezdomovec

Význam termínu bezdomovec se v historii měnil. Původně se jak v jazyce českém, tak v ekvivalentním pojmu německém (Heimatlose) a podobně francouzském (sans-patrie) či anglickém (stateless) jednalo o označení osob, které neměly státní občanství nebo domovské právo. Takto chápe pojem bezdomovec i český právní řád (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 317).

Dle Kopřivové (2006, s. 24) je bezdomovcem osoba, která je v obtížné sociální situaci, nemá místo k bydlení, dostatek financí, jídlo a další materiální požitky, které jsou pro většinou společností základní.

Bezdomovce jsme začali potkávat na našich ulicích, jsou spíše plaší než útoční, špinaví, páchnou, žebrají, chybí jim zuby. Spí na různých místech na okraji města v zapomenutých boudách, pod mostem, nebo na nádražích ve vyřazených vagónech, v kanálech, chodbách nebo sklepech. Občas něco drobného ukradnou. Na některých jsou patrné známky chronického tělesného nebo duševního onemocnění. Působí jako by byli drogově závislí, vyhaslí, jde z nich cítit alkohol, bývají tetovaní. Lidé k nim jsou lhostejní, pokud je někdo z bezdomovců obtěžuje, chovají se k nim útočně. Málokdy s nimi má někdo soucit (Koukolík a Drtilová, 1996, s. 220). Mnohem výrazněji než v jiných případech chápe totiž veřejnost bezdomovce jako „underserving“ chudobu (tzn., že si nezaslouží pomoc, protože si za svoji situaci mohou sami) a z toho důvodu je spojuje s kriminalitou a alkoholismem, s nedostatkem vůle a ignorováním sociálního řádu (Mareš, 1999, s. 57). To je příčinou, proč slovo „bezdomovec“ nabývá význam zanedbaného, špinavého, zapáchajícího a obtěžujícího člověka, zejména muže (Hradecký, 2006, s. 4).

Důkazem negativního vnímání bezdomovců veřejností, jsou rovněž výsledky ankety, kterou realizovalo občanské sdružení Naděje Praha, kdy na otázku „Kdo jsou podle vašeho mínění bezdomovci?“ odpovídali respondenti: propuštění vězni, opilci, flákači, zloději, kriminální živly, Rumuni, Cikáni, uprchlíci, ubožáci, chudáci, postižení, tuláci, ti, co spí na

nádraží. Když byla anketa opakována po několika letech, odpovědi na stejnou otázku zněly podobně: propuštění vězni, kriminální delikventi, uprchlíci, cizinci, zdravotně postižení, ubožáci, tuláci (Hradecký a Hradecká, 1996, s. 8-9).

Bezdomovec je, a to si ne každý uvědomuje, především člověk bez domova, který postrádá lásku a péči lidí. Postrádá místo, kam by se mohl vracet s vědomím, že tam na něj někdo čeká, někdo, kdo by ho měl rád (Průdková a Novotný, 2008, s. 10).

1.3 Typy bezdomovectví

Bezdomoveckou populaci můžeme rozdělit podle zřejmě nejčastěji užívané zjednodušené klasifikace na bezdomovectví:

- zjevné,
- skryté,
- potencionální

(Haasová, 2005, s. 10-11).

Nejviditelnější, ale zároveň nejredukovanější část populace bezdomovců je tvořena skupinou **zjevných** bezdomovců. Zde patří například osoby žijící na ulicích, na nádražích a také ti, kteří přespávají v noclehárnách a azylových domech, provozovaných městy nebo charitativními organizacemi. Jedná se však pouze o část obyvatel bez trvalého bydliště. Jsou sami, nemají zaměstnání ani vztah k rodině nebo příbuzným, kumulují časté handicapy, cestují z města na vesnice a zpátky, hledají zde pomoc finanční, potravinovou nebo obnošené šatstvo. Existuje vzájemný vztah mezi ztrátou ubytování, zaměstnání a občanského průkazu. Je to bludný kruh, který znají všichni lidé bez domova, kteří ztratili důvěru sami v sebe. Proces opětovného přizpůsobení těchto sociálně izolovaných osob je dlouhý a nejistý. Aby se naučili základním normám kolektivního života, vyžaduje značné úsilí. Bylo by potřeba poskytnout jim možnost co nejdříve bydlení, aby se tyto osoby mohly vrátit zpět, k běžnému způsobu života. Ovšem překvapivé je, že právě osoby, nejvíce znevýhodněné možnost dlouhodobého ubytování odmítají. Raději využívají prostoru svobody i s vědomím toho, že nádraží, vlaky, parky, ulice a mosty, squaty, sklepy, kontejnery, stoky a brlohy jsou nejisté a nebezpečné.

Skrytí bezdomovci reprezentují další část populace bez trvalého bydliště. Bezdomovectví skryté svojí četností velmi výrazně předčí viditelnější formu bezdomovectví zjevného. Skryté bezdomovectví představují lidé bez přístřeší, kteří se z důvodu, který je znám pouze jim, neobrací na veřejné nebo charitativní služby, aby našli nocleh. Je možné, že počet těchto osob může být vyšší v regionech, kde je nabídka těchto služeb omezená. Při sčítání bezdomovecké populace mohou být opomenuty osoby, které využívají ubytování např. u přátel nebo u příbuzných. Často mění své dočasné útočiště, což jim přináší zdravotní potíže a problémy s policií a také s úřady. Hledání nových možností k ubytování je pro ně velmi vysilující a demotivující. Nevyhovující bydlení ve starých automobilech, kontejnerech, výměnících, nebo ve stanech, opouštějí v zimních obdobích a hledají pomoc v místech, kde ji hledají i bezdomovci zjevní.

Do skupiny bezdomovectví **potencionálního** patří osoby, jejichž potřeby jsou úřadům neznámé, nebo jsou známy jen částečně. Žijí v obtížných životních podmínkách, rodinných problémech, mají potíže osobního charakteru, které mohou být příčinou nesnázi s udržení si bydlení. Statistiky ze zemí Evropské unie ukazují, že tato situace postihuje až 10 % populace. Není vždy jasné, jaký je rozdíl mezi podmínkami života bezdomovců, kteří hledají bydlení na ubytovnách, a těch osob, které žijí v nejistých podmínkách nájemních bytů, v provizorních, přelidněných, sociálních bytech, které často bývají zdravotně závadné nebo v domech určených k asanaci či k demolici. Do skupiny potencionálních bezdomovců se řadí i ti, kteří brzy odejdou z různých ústavů, vězení, dětských domovů (Hradecký a Hradecká, 1996, s. 28-32).

1.3.1 Typologie ETHOS a jiné typologie

Feantsa – Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, jejímž cílem je usnadnit spolupráci mezi nevládními organizacemi, státními organizacemi a ostatními partnery, kteří pracují s bezdomovci, vytvořila v r. 1991 skupinu, která monitoruje vývoj bezdomovectví v Evropské unii. Tato skupina s názvem Evropská observatoř bezdomovectví vytvořila typologii bezdomovectví ETHOS usnadňující sběr dat. Tato typologie je velmi výjimečná svým širokým záběrem, snaží se brát v úvahu bezdomovectví jak zjevné, tak skryté a nahlízet na bezdomovectví jako na mnohostranný problém. Pro své účely definovala Feantsa bezdomovectví jako absenci tří domén, které tvoří domov.

- Fyzická doména popisuje domov jako slušné obydlí umožňující naplňování potřeb dané osoby a její rodiny.

- Sociální doména definuje domov jako možnost ochránit si soukromí a udržovat společenské vztahy.
- Právní doména na domov nahlíží jako na výlučné vlastnictví a jistotu užívání a právní nárok na obytný prostor.

Absence kterékoliv z těchto domén je definována jako bezdomovectví. Typologie ETHOS zahrnuje sedm koncepčních kategorií, na které je pohlíženo ve světle těchto tří domén, což umožňuje porozumět fenoménu bezdomovectví nezkresleně. Typologie ETHOS byla odborníky dále zpracována pro potřeby České republiky a zahrnuje 13 koncepčních kategorií, viz příloha P I (Hradecký a kol., 2007, s. 9-11, s. 31).

Další členění uvádí Hradecký a kol. (2012, s. 20-22), kdy kategorizuje bezdomovectví podle doby trvání na bezdomovectví:

- krátkodobé – doba do jednoho roku,
- střednědobé – většinou od jednoho roku do pěti let,
- dlouhodobé – bezdomovectví, které trvá více než pět let.

Současně s touto kategorizací existuje epizodický charakter bezdomovectví lidí, kteří se v nepravidelných intervalech pohybují mezi běžným způsobem života a ztrátou bydlení a střídavým vyhledáváním sociálních služeb a samostatným životem.

Kategorizace podle příčin se zabývá tím, jaké jsou vlivy a spouštěcí mechanismy, které vedou člověka k bezdomovectví.

Kategorizace podle původu a právního postavení je zaměřena na osoby, které často migrují za prací v rámci vnitrostátní i přeshraniční pracovní mobility a které mohou snadno při proměnlivém pracovním trhu zaměstnání ztratit. Tak se mohou migrující pracovníci dostávat do situace reálného bezdomovectví.

Užitečné je tzv. jemnější členění, které prochází příčně výše uvedenými typologiemi, a to zejména pro specificky cílené služby např. sociální práci, lékařskou péči, další vzdělání, rekvalifikace, služby zaměstnanosti, sociální dávky a důchody. Jedná se o členění podle rodinného stavu, pohlaví, věku, zdravotního stavu, resp. zdravotního postižení atd.

Tab. 1. Sedm teoretických domén bezdomovectví (Hradecký a kol., 2007, s. 10)

	Typologie	Koncepční kategorie	Fyzická doména	Právní doména	Sociální doména
1.		Bez střechy	Žádné obydlí (střecha)	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
2.		Bez domova	Má místo k bydlení, vhodné k obývání	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
3.		Nejisté a nevyhovující bydlení	Má místo k bydlení (nejisté a/nebo nevhodné k obývání)	Žádná jistota užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
4.		Nevyhovující bydlení a sociální izolace v legálně obývaném obydlí	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
5.		Nevyhovující bydlení (jisté užívací právo)	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
6.		Nejisté bydlení (vhodné k obývání)	Má místo k bydlení	Žádná jistota užívacího práva, ztráta vlastnictví	Má prostor pro sociální vztahy
7.		Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení	Má místo k bydlení	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího prostoru	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy

V této kapitole jsme vymezili termíny bezdomovectví a bezdomovec. V další části jsme podrobněji specifikovali typy bezdomovectví a uvedli jsme zde členění podle typologie Ethos a rovněž kategorizaci bezdomovectví dle různých faktorů. Následující kapitola je zaměřena na příčiny bezdomovectví a vysvětluje rozdíl mezi bezdomovectvím mužů a žen.

2 PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ

Ve své praxi jsme se setkali s paní, která měla za manžela alkoholika. Nadělal spoustu dluhů a pak zemřel. Paní bydlela ve starém činžáku, po jehož zbourání měl nárok na náhradní byt jen ten, kdo neměl dluh na nájmu. Paní si sehnala podnájem, ale pak ve firmě, kde pracovala, snižovali stavy a ona přišla o práci. Když neměla peníze na zaplacení nájmu, pronajímatel ji během krátké doby z bytu vystěhoval. Paní neměla peníze na jídlo, na ubytování, bydlela pár dní u známých, až nakonec začala přespávat v odstaveném vagóně. Co je příčinou jejího bezdomovectví? Špatná volba partnera? Alkoholismus? Dluhy? Nezaměstnanost? Kde to začíná? Jak to rozplést, jak to určit? Tato kapitola by nám měla přiblížit příčiny bezdomovectví, pomoci nám k jejich lepšímu pochopení a přispět k zorientování se v této oblasti.

„Většina lidí, kteří projdou kolem bezdomovce, přemýšlí o tom, co ho dovedlo na ulici. Zjev bezdomovce provokuje a kolemjdoucí se zamyslí, zda takovému člověku lze vůbec pomoci. Ptá se po příčině tohoto stavu, zda si za to může sám, nebo se stal obětí systému. Zdá se, že potřebuje znát odpověď na tuto otázku...“ (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 16-17). Stejně tak Koukolík a Drtilová (1996, s. 220) uvádějí: Většina lidí se ptá: Proč se stal bezdomovec bezdomovcem? Může za to sám? Nechce pracovat? Je to alkoholik, narkoman? Je pro nás nebezpečný? Neměl se o bezdomovce někdo postarat? Stačí na ně křehká a děravá sociální síť?

2.1 Rozdělení faktorů vyvolávajících bezdomovectví

V souvislosti s příčinami bezdomovectví se často hovoří o faktorech vyvolávajících fenomén bezdomovectví.

Faktory bezdomovectví mají povahu individuální a strukturální (MPSV ČR, 2013, s. 1). Hradecký a Hradecká (2007, s. 33) označují faktory vyvolávající bezdomovectví jako objektivní a subjektivní. Průdková a Novotný (2008, s. 15-16) označují tyto faktory též jako vnější a vnitřní. Ze současných poznatků víme, že propad do bezdomovectví téměř nikdy nemá jednu příčinu, důvody pro vznik bezdomovectví jsou individuální, v čase proměnlivé a na začátku bývají obtížně identifikovatelné (MPSV ČR, 2013, s. 1).

Může se také stát, že zaměníme příčinu bezdomovectví za jeho následek a naopak. Který z faktorů označíme za příčinu bezdomovectví, a který za následek? (Barták, 2008, s. 25) „Alkoholismus může člověka dostat na ulici, někteří bezdomovci však začali pít až v době, kdy se stali lidmi bez domova. A místo alkoholismu si můžeme dosadit nezaměstnanost, kriminalitu, zadluženost, zdravotní problémy...“ (Průdková a Novotný, 2008, s. 15).

2.2 Faktory objektivní

Faktory objektivní jsou ovlivněny sociální politikou státu a zákonodárstvím, jsou zaměřeny na dodržování lidských práv, na zachování integrity práva a respektování zásady rovných příležitostí pro všechny občany, na vzdělanosti a kvalifikaci občanů. Ovlivňují také:

- boj s nezaměstnaností,
- boj s vyloučením,
- sociální ochranu,
- zabezpečení ve stáří a v nemoci,
- začleňování mládeže do trhu práce

(Hradecký a Hradecká, 2007, s. 33).

Podle Schwarzové (cit. dle Matoušek, 2005, s. 317) objektivní faktory v sobě pojímají celkové společenské klima, např.:

- politiku zaměstnanosti,
- bytovou politiku,
- postavení etnických minorit,
- postoj většinové společnosti k marginálním skupinám,
- sociální politiku daného státu a další dílčí faktory.

Průdková a Novotný (2008, s. 15) chápou objektivní faktory bezdomovectví jako „výsledek interakce ekonomicko-politické situace země a celkového společenského klimatu.“

Za hlavní příčiny, které přispívají k nárůstu počtu bezdomovců, lze považovat:

- neadekvátní politiku zaměstnanosti,
- nedostatek sociálních bytů,

- nevyhovující podporu znevýhodněných osob
(Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 317).

Velmi podobně také Burrows (1997, cit. dle Fitzpatrick, Kemp a Klinker, 2004, s. 32) označuje za hlavní faktory přispívající ke vzniku bezdomovectví:

- nepříznivý vývoj na trhu práce,
- nepříznivou situaci na trhu s byty,
- krácení sociálních dávek,
- rostoucí míru chudoby,
- změny v oblasti rodinného života.

Vágnerová (2004, s. 749) označuje příčiny bezdomovectví za velmi složité, k nimž přispívá řada různých faktorů, např. faktory ekonomické, nezaměstnanost a růst chudoby. Stejný pohled na vznik bezdomovectví přináší Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 17), kteří objektivní příčiny bezdomovectví označují za systémovou chybu, jejíž se stává bezdomovec obětí.

2.3 Faktory subjektivní

Faktory subjektivní jsou ovlivněny jednotlivci, rodinami a společenskými skupinami s jejich schopnostmi, charakterem, věkem atd. (Hradecký a Hradecká, 2007, s. 33). „Faktory subjektivní spoluutváří celkovou sociální situaci jednotlivého člověka, která je podmíněna zejména úrovní jeho vlastní schopnosti sociální adaptace (ta v nejhrubších rysech souvisí hlavně s rodinným zázemím, osobností, přítomností/nepřítomností hendikepu, dosaženou úrovní vzdělání atd.)“ (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 317). Odlišný pohled na subjektivní faktory, které jsou zaměřeny pouze na negativní vlastnosti osoby zasažené bezdomovectvím, uvádí Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 17), kdy v jejich podání subjektivní příčina bezdomovectví poukazuje na nepříznivé vlastnosti jedince, které pouze on sám musí změnit.

Faktory subjektivní uspořádali Hradecký a Hradecká (2007, s. 33-34) do čtyř kategorií:

- a) **faktory vztahové** související se změnami v uspořádání rodiny, manželskými a vztahovými problémy, diskriminací ženy, rozvodem manželů, rozchodem partnerů, rozpadem rodiny, násilím v rodině, osamělostí apod.,

- b) **faktory materiální** zahrnující ztrátu bydlení nebo nejisté bydlení, ztrátu zaměstnání a dlouhodobou nezaměstnanost, nízké příjmy, zadluženost, neschopnost hospodaření s finančními prostředky, ztráta živitele, majetku apod.,
- c) **faktory osobní** jako např. mentální retardace, duševní nebo tělesná choroba, nesamostatnost, nesoběstačnost, invalidita, alkoholismus a jiné závislosti, hráčství, sociální nezralost,
- d) **faktory institucionální** – např. propuštění z ústavu, z vězení, opuštění dětského domova, domu na půl cesty apod.

2.3.1 Faktory vztahové

„Nejčastější příčinou ztráty domova je u českých bezdomovců rozpad rodiny“ (Průdková a Novotný, 2008, s. 16). Vágnerová (2004, s. 749) uvádí, že jedinci, u kterých předpokládáme zvýšené riziko vzniku bezdomovectví, bývají handicapováni komplexně – somaticky, psychicky i sociálně. Jejich původní orientační rodina bývá často dysfunkční či vůbec neexistuje. Jako děti se potýkali s nezájmem, podceňováním také násilím nebo zneužíváním. Z rodiny byli odejmuti, vyhnáni, utekli z ní a toulali se. Rodina žila ve špatných bytových materiálních podmínkách.

O vlivu rodiny píšou také Hradecký a Hradecká (2007, s. 47). Mezi bezdomovci se setkáváme s mentálně retardovanými, oligofrenními jedinci, s neurotiky, s jedinci projevujícími se asociálně, impulzivně, bývají nepřizpůsobiví až agresivní, s různým psychotickým onemocněním. Všichni jsou negativně ovlivněni dědičností a nepříznivým prostředím, pocházejí z poruchových rodin, které jsou považovány za jeden z nejzávažnějších kriminogenních faktorů. Mnozí nemají oba nebo jednoho rodiče, pokud rodiče mají, mívají kriminální minulost, nízkou sociokulturní úroveň, často jsou mentálně retardováni či průměrné nebo podprůměrné inteligence, alkoholici a násilníci s patologickými rysy.

Haasová (2005, s. 14-16) uvádí, že v dnešní době rodiny zdaleka neplní svoji funkci. V populaci mají převahu neúplné rodiny, které jsme začali označovat jako rizikové. Zde se setkáváme běžně s alkoholismem, drogovou závislostí rodičů, zneužíváním a týráním dětí a žen, duševními poruchami nebo trestnou činností členů rodiny. Rizikové rodiny nezvládají plnit své základní funkce. Špatná péče a výchova dětí se projevuje v dalším životě negativně. Děti vyrůstající v těchto rodinách nepoznaly mnohdy svého druhého rodiče, nepoznaly zájem, lásku, přijetí a cit, do života si přinášejí různá zklamání a nervová onemocnění, často pocity méněcennosti a odmítnutí. U mladých lidí, zejména mezi

16. – 21. rokem, se projeví kvalita výchovy z dětství. Tyto děti hledají kompenzaci v alkoholu, drogách, promiskuitě nebo závadových skupinách. Dcery se vdávají za nevhodné partnery a synové odchází z domova do nového bydlení ke kamarádům, kteří již dříve od svých rodičů utekli. Na význam rodinného soužití v procesu vzniku bezdomovectví poukazuje i Jones (1993, cit. dle Fitzpatrick, Kemp a Klinker, 2004, s. 36), který hovoří o tom, že existuje významný vztah mezi konflikty s nevlastními rodiči a bezdomovectvím mladých lidí. O této problematice se zmiňuje také Greave (1991, cit. dle Fitzpatrick, Kemp a Klinker, 2004, s. 36), který považuje rozpad vztahu manželů či partnerů za hlavní příčinu bezdomovectví po několik desetiletí.

2.3.2 Faktory materiální

Druhou nejčastější příčinou bezdomovectví, jak uvádí Průdková a Novotný (2008, s. 16), je ztráta zaměstnání.

Hradecký a Hradecká (2007, s. 37-38) hovoří o tom, že bezdomovci často přijímají příležitostné práce, občas na dohodu o provedení práce, častěji však pracují nelegálně. Mohou se dostat i do závislosti na svém zaměstnavateli. V extrémních případech, ne výjimečných, bezdomovec pracuje i několik měsíců jen za stravu, ubytování a sliby budoucího výdělku, nejčastěji na stavbách, v pohostinských provozovnách nebo u kolotoče. Není pak jednoduché vymanit se z takové závislosti. S tímto způsobem obživy souvisí absence sociálního a zdravotního pojištění a z toho vyplývající nezajištěné stáří či nemoc.

Dle Kellera (2013, s. 81-82) začíná hrozba ztráty domova v souvislosti s problémy se zaměstnáním, kdy příjem začíná být nejistý a hrozí ztráta pracovního místa. V této fázi situace nevypadá zásadně. Starší lidé, kteří už mají odpracovaných více let, vnímají situaci jako běžnou, se kterou si dokážou poradit, tak, jako v minulosti již vícekrát. Mladí vnímají obtíže, jako přirozenou součást počátku jejich pracovní kariéry a věří, že brzy samy pominou. Obvykle lidé střední generace v této situaci odmítají pomoc sociálních pracovníků, protože by si museli připustit, že jsou na tom špatně. Mladší berou pomoc jako impuls, který jim pomůže vpravit se do normálního života. Přijímají drobnější práce a nabídky k rekvalifikacím, stále se snaží hledat stabilní zaměstnání a odmítají se poddat neúspěchu. Jak se toto období prodlužuje a roste nejistota, sebevědomí těchto lidí je přirozeně nahloďáváno. Lidé po čtyřicítce, začínají prožívat pocit viny, vyhýbají se kontaktům, stydí se, že nejsou schopni zajistit si životní úroveň, kterou měli dosud. K problémům s hledáním prá-

ce se postupně přidávají manželské rozepře, narůstá frustrace. Původně výrazná pomoc příbuzných postupně opadá a vyhlídka na zachování domova se zhoršují.

Jiný pohled nabízí Marek, Strnad a Hotovcová (2012, s. 21), kteří uvádějí, že ztráta zaměstnání je v mnoha případech bezdomovectví pouze doprovodným jevem. Práce bývá častým tématem rozhovoru sociálních pracovníků s bezdomovci. Většina z nich vnímá možnost pracovat jako záchranu před životem na ulici. Bezdomovci si však pracovní místo nejsou schopni udržet. Jejich postoj k zaměstnání se rozchází – tvrdí, že chtějí pracovat, ale současně hledají důvody, proč do práce nenastoupit či proč z ní odejít.

2.3.3 Faktory osobní

Tady řadíme zejména závislost na návykových látkách. Vliv alkoholu a drog na bezdomovectví je obrovský. Osob, které jsou závislé na alkoholu, je v populaci přibližně 3–4 %. Česká republika, kde je spotřeba čistého alkoholu téměř deset litrů na osobu a rok, se řadí mezi země s největší spotřebou alkoholu na světě. Alkohol je drogou ve společnosti bohužel zbytečně tolerovanou. Nadměrná konzumace alkoholu způsobuje celou řadu často nezvratných psychických poruch, od alkoholového deliria po alkoholickou demenci. Zdravotní důsledky jsou stejně závažné jako důsledky psychosociální. Alkohol ničí závislého i jeho rodinu, často i řadu let (Haasová, 2005, s. 19).

Mladí bezdomovci často sami považují za příčinu svého bezdomovectví drogy nebo alkohol. Vědí, že díky nim nedokázali zvládnout svůj život tak, jak je potřeba a jak sami chtěli (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 61). Stejně tak uvažuje Šupková (2007, s. 34) když tvrdí, že bezdomovectví je ve většině případů spojováno se závislostí. Závislost na alkoholu či jiných návykových látkách způsobuje sociální úpadek a je také jedním z důsledků vzniklého bezdomovectví. Takováto závislost může být tedy příčinou i důsledkem bezdomovectví. K tomu dále říká Vágnerová, Csémy a Marek (2013, s. 62-63), že vztah mezi závislostí na návykových látkách a bezdomovectvím je oboustranný: lidé, užívající návykové látky ve větší míře, skončí snáze na ulici a naopak, bezdomovecký způsob života podporuje tendenci brát drogy či pít alkohol. Podobně o závislostech píše Fitzpatrick, Kemp a Klinker (2004, s. 52): „závislost na alkoholu bezdomovectví předurčuje, ale také ho obnovuje.“

Zajímavou otázkou je, je-li možné přežít na ulici bez alkoholu. Mnozí muži i ženy bez domova tvrdí, že ne. Přestože je pití ničící, oni s jeho pomocí potřebují přežít dnešní den. Mezi

lidmi bez domova se nacházejí také skupiny osob, které kromě pití alkoholu, konzumují léky a nejrůznější drogy (Haasová, 2005, s. 19). Závislost na drogách představuje v životě člověka nástup různých i závažných onemocnění. Změna tělesného nebo duševního zdraví a časté projevy nepřiměřeného jednání pod vlivem drogy vtiskne závislému záhy výkyvy duševního stavu. Přidává se zhoršení vztahů jak v rodině, tak mezi přáteli, zanedbávání zevnějšku, celkové zpustnutí, odchod z domova a následné bezdomovectví (Fitzpatrick, Kemp a Klinker, 2004, s. 52).

Mezi alkoholiky a toxikomany můžeme vidět také skupinu osob střídající zneužívání toxických látek a alkohol. Jde zřejmě o určitý způsob náhražky v té chvíli nedostupného alkoholu. Tito lidé náhradu snadno nachází v diazepamu či jiných lécích z této skupiny, užívají namísto alkoholu hypnotika, analgetika, různým způsobem je zkombinují a dostanou se do stavu podobného opilství. Snaží se za každou cenu dostat do euforie. Mezi bezdomovci se setkáváme také s jedinci, kteří pijí okenu nebo čichají různá ředidla, tvrdí Gaboriau (1993, cit. dle Fitzpatrick, Kemp a Klinker, 2004, s. 52).

Přestože můžeme právem alkohol považovat za příčinu bezdomovectví, bývá často bezdomovectví spojováno s alkoholem a jinými drogami také z toho důvodu, že tato subkultura je nejviditelnější částí populace. Osoba bez domova se nemůže opít doma, a proto ji potkáváme na veřejných místech, kde vzbuzuje dojem, že nikdy nic nedělá, pouze se „poflakuje a chlastá“ (Marek, Strnad a Hotovcová, 2012, s. 25). Také podle Gaboriaua (1993, cit. dle Fitzpatrick, Kemp a Klinker, 2004, s. 52) se přisuzuje bezdomovcům zvýšená konzumace alkoholu a představa nádražního povaleče a tuláka s lahví rumu či piva, kterého můžeme tak často vidět ve filmech či na televizních obrazovkách jako prototyp bezdomovce, zůstává v očích veřejnosti stálým symbolem bezdomovců. Zapomíná se, že osoby s rozvinutou závislostí na alkoholu žijí také skryté doma či jinde a nevidíme je pouze na nádražích.

2.3.4 Institucionální příčiny

Institucionální příčiny patří k dalším významným okolnostem, jež směřující člověka k bezdomovectví. Velkou skupinu osob bez domova tvoří mladí lidé, kteří byli propuštěni po dovršení osmnácti let věku z výchovných ústavů a dětských domovů. Nejsou žádným způsobem připraveni na samostatný život ve společnosti a ve většině případů končí na ulici. Potýkají se s nejrůznějšími potížemi, které často souvisejí s návykem na režim v ústavech, a nemají důvěru ve společnost, která se na jejich umístění do ústavů podílela.

Početnou skupinu bezdomovců tvoří osoby propuštěné z vězení, které ztratily střechu nad hlavou i původní rodinu vinou uvěznění. Bývají osamělí, poznamenaní, zoufalí a jen s obtížemi si po mnoha letech uvěznění zvykají na běžný způsob života (Haasová, 2005, s. 20). Mnozí působí dojem sociálně silných jedinců s vyhlídkou na úspěšnou životní cestu, jiní jsou zjevně sociálně nezralí a potřebují pomoc. Jedni i druhí cítí, že perspektiva v jejich životech je nejistá, nepředpokládají změnu a nevěří na zázraky. Po propuštění se silní i slabí nemající rodinné zázemí, ocitají před branou věznice sami. Dlouhá ztráta svobody podlomí sebevědomí každého člověka a znejistí jeho jednání po propuštění z výkonu trestu. Pokud je bývalý vězeň sám, bez rodinného zázemí, jeho existence ponese velká rizika, která budou mnohdy nad jeho síly (Hradecký a Hradecká, 2007, s. 48).

2.4 Další subjektivní příčiny

K subjektivním faktorům bezdomovectví patří také dělení dle Vágnerové, Csémy a Marka (2013, s. 59-60), kteří třídí příčiny bezdomovectví do čtyř kategorií v závislosti na psychologických vlastnostech jednotlivce:

1. Lidé, kteří se stali bezdomovci z důvodu nadměrného užívání drog nebo alkoholu, přičemž důsledkem tohoto způsobu života bylo selhání v práci, neschopnost platit svoje účty, hrozilo jim vyhození z práce a ztráta bydlení. Většinou jde o lidi, kteří měli i jiné adaptační potíže a problémy v chování, často od dětství, kdy závislost je pouze urychlovačem, nebo spouštěčem bezdomovecké kariéry.
2. Lidé, kteří nejsou schopni a ochotni systematicky pracovat. Je to jejich hlavní problém, který vychází z jejich osobnosti, projevuje se již od dětství, především ve vztahu ke škole. Tito lidé jsou většinou lehkomyšlní, nezodpovědní a líní. Parazitují na své rodině, dokud jí nedojde trpělivost a pak končí na ulici. Jejich nezodpovědnost se občas projeví také kumulací dluhů a exekucí, díky které končí na ulici.
3. Osoby s kombinací poruch chování a neochoty pracovat mívají dluhy a problémy kriminálního charakteru. Kradou, běžně okrádají i své blízké, podvádějí a jednají násilně a bezohledně. Ve většině případů se jedná o jedince s disociální poruchou osobnosti, která je posilována negativním působením rodiny a později společenstvím podobně jednajících jedinců.
4. Nejméně početnou skupinou jsou mezi mladými bezdomovci osoby s diagnostikovanou duševní chorobou jako je např. schizofrenie či schizoafektivní porucha.

Prudký a Šmídová (2012, s. 122-123) rozlišují příčiny bezdomovectví podle věkových skupin:

1. U nejmladších klientů (mezi 18 až 29 roky) se jedná převážně o rodinné a partnerské problémy, závislosti a propuštění z ústavní péče.
2. Střední věková kategorie (zejména 30 až 39 let, ale částečně také 40 až 49 let) představuje lidi, u kterých se očekává, že už budou zařazeni plně ve společnosti. Sami uvádějí jako příčinu bezdomovectví ztrátu zaměstnání, finanční problémy spojené s dluhy a také vězení. U lidí ve věku mezi 40 až 49 lety je častou příčinou ztráta bytu způsobená rozvodem, nebo nějakým chybným rozhodnutím. Jednoduše lze říct, že příčinou bezdomovectví u této věkové kategorie je spíše „klubko událostí“ více, než dlouhodobý životní vývoj.
3. U starších lidí (50 let a více) se k problémům spojených se ztrátou bytu přidávají starosti způsobené zhoršeným zdravotním stavem. Tato situace je posledním důvodem k vyhledání sociální pomoci.

2.5 Příčiny bezdomovectví dle jednotlivých etap

Pokud se na příčiny bezdomovectví podíváme napříč celým procesem bezdomovectví, jeho jednotlivými etapami od jeho vzniku, přes průběh až po setrvání na ulici, setkáváme se s pojetím tohoto termínu dle Marka, Strnada a Hotovcové (2012, s. 18-19) s příčinami:

- primárními,
- sekundárními
- terciárními.

Člověk se může dostat na ulici z různých důvodů a také se během života na ulici může setkat s novými, dalšími bariérami, které mu mohou později zabránit v návratu do běžného života ve společnosti. V konečném důsledku to znamená, že příčiny toho, proč lidé zůstávají na ulici, jsou jiné než ty, kvůli kterým se na ulici ocitli. „V rámci bezdomovecké epizody není důležité zaměřit se na hledání toho, proč se člověk stal bezdomovcem (primární příčiny), protože se to již nedá ovlivnit, ale mnohem významnější je zjistit, z jakého důvodu na ulici zůstává (sekundární příčiny), nebo co ho vede k tomu, že se na ulici vrací (terciární příčiny).“

- Primární příčiny souvisí s úpadkem osobnosti a na jejich řešení by se měla zaměřit preventivní složka sociálního systému.
- Sekundární příčiny souvisí s psychickým úpadkem osobnosti, který je spojený se ztrátou motivace ke změně. Člověk žijící na ulici, má tendenci se zabývat pouze primárními příčinami svého bezdomovectví a opomíjí příčiny toho, proč stále na ulici zůstává. V okamžiku, kdy si uvědomí také sekundární příčiny, může pochopit, co jej odděluje od návratu k běžnému způsobu života, a může začít pracovat na změně.
- Terciární příčiny jsou nebezpečné, protože bezdomovec nenašel místo ve společnosti, kam by se chtěl a mohl vrátit. V případě, že takové místo nenajde, může opakovat své dřívější chyby a zůstane na ulici.

2.6 Rozdíl v bezdomovectví žen a mužů

Většina bezdomovců jsou muži, o čemž jasně vypovídají statistiky azylových domů, či výsledky pilotních studií a anket. Ženy spojujeme se skupinou bezdomovectví skrytého (Haasová, 2005, s. 20). Menší podíl žen mezi bezdomovci můžeme přičítat jejich větší orientací na mezilidské vztahy. Ženy mají hustší sociální síť, většinou mají možnost se v krizi se obrátit na někoho, kdo se o ně postará (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 316). Ženy procházejí svou životní cestou trvale a se vzestupnou tendencí, bez přítomnosti častých dramatických situací, které pokud přijdou, zvládnou utlumit např. péčí o dítě, v případě krize ve své profesi a sociálním postavení, vyřeší situaci tak, že se opřou o lépe situovaného partnera. Havarijní životní dráhy se většinou týkají mužů (Nový, 1989, s. 72).

Muži jsou na vztahy méně orientováni a v čase, kdy potřebují pomoc „propadnou“ svou záchrannou sociální sítí (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 316). Obecně je možné konstatovat, že v příčinách bezdomovectví u mužů a žen jsou kvalitativní rozdíly:

- a) Příčiny bezdomovectví mužů bývají materiální (ztráta bytu, ztráta zaměstnání, nedostatečné příjmy) a osobní (nemoc, osamělost, stáří, alkoholismus či závislosti), méně pak vztahové a institucionální, jejich bezdomovectví je více veřejné, protože je pro ně přirozená tendence demonstrovat svoji situaci aktivním vyhledáváním sociálních služeb a také se na veřejnosti předvádět.

- b) Příčiny bezdomovectví žen jsou zpravidla vztahové, zejména jde o problémy v partnerských vztazích, které jsou doprovázené násilím. Ženy většinou chtějí předejít zjevnému bezdomovectví, a proto je pro ně charakteristické bezdomovectví skryté. Často řeší problémy v partnerském soužití způsobem, který je vlastní právě znevýhodněným ženám – bydlením u přítele, přítelkyně, rodičů. Zde je nutné upozornit na další velmi závažnou skutečnost, že ženy mají často s sebou děti (Hradecký a Hradecká, 2006, s. 34-35).

Rovněž Haasová (2005, s. 21) uvádí, že ženy si hledají bydlení na krátkou dobu u někoho jiného. Vymykají se jakékoliv možnosti sledovanosti či kontroly. Na ulici se čím dál častěji ocitají matky s dětmi, které často prchají před násilím a týráním ze strany otců dětí a otčímů. Tyto případy se dají řešit jen s obtížemi, neboť oběti své problémy skrývají.

Ženy bezdomovkyně mívají původ v nejvíce znevýhodněných vrstvách společnosti. Většinou jde o nuzné majetkové podmínky, neuspořádané rodinné poměry, nepřijatelné bydlení, nízký stupeň vzdělání a špatný zdravotní stav jak fyzický, tak psychický.

Mezi bezdomovectvím mužů a žen se etablují další rozdíly. Muži bezdomovci nebyli ve většině případů nikdy ženatí, rozvedení nebo separovaní. Ženy jsou naopak většinou vdané nebo byly vdané a jen málo z nich je svobodných. Muži, kteří se objevují na ulici, mají nižší stupeň ochoty spolupráce, spolehlivosti, cílevědomosti a vůle jednat než ženy. Projevují se nepřátelsky, podrážděně, zaujatě vůči jiným osobám. Jsou egocentričtí, pocítují křivdu, která na nich byla spáchána, cítí ponížení a jsou zatrpklí už po krátkém čase života na ulici. Ženy mají více sebekázně, projevují ochotu spolupráce, adaptability a solidarity. Jsou spíše submisivnější, působí plaše, nespěle a bázlivě.

Mužům i ženám je společná nevíra ve změnu jejich životní situace k lepšímu, kterou získali po opakovaných debaklech a ztrátě sociálních kontaktů. Přežívají v deziluzi, uzavření do svého vlastního světa (Hradecký a Hradecká, 2006, s. 44-45).

2.7 Chudoba jako příčina a důsledek bezdomovectví

„Bezdomovectví je synonymem pro extrémní sociální vyloučení, jemuž je chudoba jak příčinou, tak důsledkem“ (MPSV ČR, 2013, s. 5).

Chudoba a sociální vyloučení je stav, kdy lidé neparticipují plně na ekonomickém a sociálním životě společnosti, jejich zdroj příjmů jim neumožňuje dosáhnout životního standardu, který je považován ve společnosti, v níž žijí, za přijatelný, nemají přístup k základním právům. Tato definice zahrnuje jak vyloučení lidí z ekonomického života společnosti v důsledku nízkých příjmů (chudoba), tak vyloučení v důsledku nedostatečného přístupu k ostatním zdrojům společnosti (sociální vyloučení), tím je myšleno zaměstnání, bydlení, vzdělání, zdravotní péče a sociální ochrana.

- Chudoba vzniká v důsledku vertikálních neboli třídních nerovností a dělí společnost na ty, kteří jsou nahoře a dole.
- Sociální vyloučení je důsledkem nerovností horizontálních, které společnost dělí na ty, kdo jsou uvnitř a vně společnosti. Horizontální nerovnosti ohrožují existenci společnosti stejně nebo i více, než ji dříve ohrožovaly nerovnosti třídní, protože oddělují celé skupiny obyvatelstva od hlavního proudu života společnosti a tím může být podlomena sociální soudržnost ve společnosti.

Mezi nejzávažnější příčiny chudoby a sociálního vyloučení patří dlouhodobá nezaměstnanost, nízký příjem, pracující chudí – ti, kteří mají dlouhodobě nízký příjem, nízké vzdělání a kvalifikaci, špatný zdravotní stav a také neuspokojivé bydlení, v jehož důsledku dochází k izolovanosti a vyloučení ze života, jehož projevem je bezdomovectví, uvádí Krebs (2007, s. 131-133) a dále rozlišuje dva základní koncepty chudoby, a to koncept:

- subjektivní, vycházející z toho cítí-li se být lidé chudými či nikoli,
- objektivní, který vychází z analýz sociálněekonomických informací o životních podmínkách v dané společnosti.

Dle Špidly (2014, s. 16-17) objektivní chudobu dále dělíme na:

- Chudobu absolutní – což jsou životní podmínky, které jsou charakterizovány těžkou deprivací základních lidských potřeb, např. přístup k jídlu, vodě, bezpečí, hygieně, lékařské péči, vzdělání a informacím. To znamená, že absolutní chudoba ohrožuje člověka v jeho fyzické existenci.
- Chudobu relativní – lidé, kteří se nacházejí ve stavu chudoby, nemají z důvodu nedostatečného příjmu přístup k běžnému životnímu standardu, který je v dané společnosti považován za akceptovatelný. Jejich chudoba jim způsobuje četné nevýhody, nezaměstnanost, nízké příjmy, špatné bydlení a zdravotní stav, překážky ve

vzdělání a v přístupu ke kultuře, sportu a rekreaci. Jsou často vyloučeni z účasti na životě společnosti a z přístupu ke svým základním lidským právům

Mareš (1999, s. 58-59) dále rozděluje chudobu na:

- viditelnou,
- skrytou,
- latentní.

Ke skryté chudobě přiřazuje její nejviditelnější složku, kterou jsou bezdomovci, ti představují nejviditelnější projev chudoby na ulicích.

V této kapitole jsme shrnuli příčiny bezdomovectví – jejich rozdělení na základě faktorů objektivních a subjektivních. V další části je vysvětlen rozdíl v bezdomovectví mužů a žen a závěru kapitoly jsme se zaměřili na problematiku chudoby jako příčiny a důsledku bezdomovectví. V poslední teoretické kapitole se budeme soustředit na specifika města Vsetín ve vztahu k bezdomovectví a popis sociálních služeb, které jsou poskytovány bezdomovcům ve Vsetíně.

3 BEZDOMOVECTVÍ NA ÚZEMÍ MĚSTA VSETÍN

Tato kapitola se zaměřuje na statistické údaje města Vsetín – obyvatelstvo, možnosti zaměstnání a možnosti bydlení. V další části je uvedeno, jaké jsou na území města poskytovány sociální služby pro bezdomovce, a je zde představen nejvýznamnější poskytovatel těchto služeb ve Vsetíně, společnost Elim.

Vsetín je jedním z okresů Zlínského kraje. Sousedí s dalšími jeho okresy – zlínským a kroměřížským a se Slovenskou republikou. Město se rozkládá v údolí řeky Bečvy.

Po listopadové revoluci v r. 1989 došlo tak jako v celé naší zemi i ve Vsetíně k politickým a ekonomickým změnám. Postupně byly zrušeny velké podniky, které byly jistotou obživy pro většinu obyvatel Vsetína. Byly to podniky MEZ, Vsetínské sklárny, Okresní stavební podnik, Pozemní stavby, Delta a později také Zbrojovka (Baletka, 2008, s. 238). Spolu se zastavením provozu těchto podniků, byly postupně rušeny podnikové ubytovny, z nichž mnozí jejich obyvatelé se neměli kam vrátit a využívali možnost ubytování v tehdejší ubytovně pro bezdomovce, kterou provozoval okresní úřad Vsetín.

3.1 Charakteristika města Vsetín

Ke dni 1. 1. 2015 bylo k trvalému pobytu na Městském úřadě Vsetín evidováno celkem 1288 osob (Matrika MěÚ Vsetín, 2015). Dle Haasové (2005, s. 10-11), která bezdomovectví dělí na zjevné, skryté a potenciální, bychom mohli tyto osoby teoreticky zařadit do všech těchto uvedených skupin. Dle našeho názoru je možné, že část z celkového počtu tvoří osoby, které patří do skupiny osob zjevných bezdomovců. Na základě zkušeností, se kterými se setkáváme v praxi, bychom mohli odhadnout, že další část mohou tvořit osoby, které se odhlásily z trvalého pobytu z důvodu hrozící exekuce, část mohou také tvořit osoby, které se odhlásily z trvalého pobytu, aby jim byly přiznány sociální dávky a nebyly společně posuzovanou osobou žijící v jedné domácnosti s jinou osobou, např. s rodiči, a mohli mít vlastní příjem z dávek hmotné nouze. Část mohou tvořit ženy, které skutečně přišly o bydlení a bydlí u známých nebo příbuzných. Velkou část zřejmě tvoří osoby, které bydlí v pronajatém bytě, ale s majitelem se nedohodly na možnosti přihlásit se zde k trvalému pobytu. Počet osob 1288 činí v porovnání s počtem obyvatel Vsetína ke dni 31. 12. 2012 4,8 % z celkového počtu obyvatel města Vsetín.

Tab. 2. Počet obyvatel Vsetína (Český statistický úřad, 2014a)

OBYVATELSTVO (stav k 31. 12. 2012)	
Počet obyvatel celkem	26 817
Z toho muži	12 833
Z toho ženy	13 934
Průměrný věk obyvatel	42,1 let

Tab. 3. Počet zjevných bezdomovců na území města Vsetín (Růžička, 2014, s. 25-27)

POČET ZJEVNÝCH BEZDOMOVců NA ÚZEMÍ MĚSTA VSETÍN podle typu využívané služby (stav v dubnu 2014)		
	MUŽI	ŽENY
Azylový dům pro ženy a děti	1	9
Azylový dům pro muže	36	-
Dům na půl cesty	7	-
Noclehárna	6	-
Denní centrum	11	2
Terénní práce	11	5

Tab. 4. Počet uchazečů o zaměstnání (Český statistický úřad, 2014b)

POČET UCHAZEČŮ O ZAMĚSTNÁNÍ (stav k 31. 12. 2013)	
Počet uchazečů celkem	9 538
Z toho muži	3 395
Z toho ženy	4 143
Z toho OZP	1 051
Z toho absolventi škol	838
Počet uchazečů na 1 pracovní místo	28,1

V současné době je ve Vsetíně nejvíce ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnáno v průmyslu strojírenském, elektrotechnickém a dřevařském. Větší podíl obyvatel je zaměstnán v oblasti sociální činnosti, v oblasti obchodu, stravování, ubytování a ve stavebnictví.

Tab. 5. Bytový fond (Český statistický úřad, 2013)

BYTOVÝ FOND (stav k 26. 3. 2011)	
Celkem bytů	12 047
Obydlené byty	11 175
Byty ve vlastním domě	1 563
Byty v osobním vlastnictví	3 451
Nájemní byty	2 110
Družstevní byty	2 806

Ve Vsetíně je možné podat žádost o byt na odboru sociálních věcí – bytovém oddělení, které hospodaří s byty. Správa městského bytového fondu města Vsetín v současné době vlastní 579 bytů. Do pořadníku žadatelů o byt může být zařazen pouze občan, který má trvalé bydliště ve Vsetíně, nemá dluhy vůči městu Vsetín, nevlastní nemovitost určenou k bydlení nebo nepředvedl byt na jinou osobu (Kousalová, 2014, s. 3).

3.2 Sociální služby pro bezdomovce poskytované na území města Vsetín

Systém sociálních služeb pro bezdomovce, je u nás rozdělen do tří rovin. Nejnižší stupeň představuje rovina terénní práce, další je stupeň nízkoprahových středisek a pak následuje systém pobytových služeb. Každý stupeň vyžaduje vyšší formu spolupráce a má vyšší požadavky (Vágnerová, Csémy a Marek, 2013, s. 306).

Služby, které jsou poskytovány na území města Vsetín bezdomovcům, patří do skupiny služeb sociální prevence. Cílem těchto služeb je poskytnutí pomoci osobám, kterým hrozí sociální vyloučení. Ve Vsetíně jsou poskytovány konkrétně tyto služby:

- Terénní program – poskytování sociální služby pro bezdomovce v terénu.
- Nízkoprahová denní centra – nabízí možnost provedení osobní hygieny, praní prádla, výměny šatstva a přípravy jednoduchého jídla.

- Noclehárny – umožňují přespání, provedení osobní hygieny a přípravy jednoduchého jídla.
- Azylové domy – poskytují možnost bydlení na přechodnou dobu a možnost připravit si jídlo.
- Dům na půl cesty – poskytuje služby osobám do 26 let, které opustily zařízení pro výkon ústavní výchovy. Je zde poskytováno bydlení, možnost přípravy jídla.

3.3 Obecně prospěšná společnost Elim – pomoc bezdomovcům

Po r. 1990 začaly vznikat první organizace, které se rozhodly pomáhat bezdomovcům. Málokdo tehdy věděl, jak účinně s bezdomovci pracovat. Nebyl zde žádný systém, žádný program prevence. Zdálo se, že se nic nedaří, ale opak byl pravdou. Nejdříve přicházely pozitivní změny ve velkých městech, kde je bezdomovců nejvíce. Města se začínala podílet na spolufinancování organizací, poskytujících sociální služby, začala sama také sociální služby poskytovat, vznikaly azylové domy. Začal se měnit i přístup státu, který si nejdříve problémem bezdomovectví nepřipouštěl. Stát začal vytvářet dotace na podporu sociálních služeb, které pracovaly s bezdomovci, a současně zahrnoval problematiku bezdomovectví do svých strategických dokumentů (Cveček, 2007, s. 83). V této době vznikl i azylový dům Elim, jako první ze služeb, kterou organizace Elim poskytuje až do současné doby.

3.3.1 Vznik organizace Elim

Z rozhovoru s jedním ze zakladatelů Azylového domu Elim, Vladimírem Nedbalem, jsme zjistili, že Elim začal provozovat Azylový dům v r. 1992. Bezdomovci zde přicházeli ze zrušených ubytoven, po výkonu trestu nebo také po rozvodu. Ze začátku nebylo jasné, jak s bezdomovci pracovat, klienti azylového domu nebyli zvyklí na žádný režim, a také na vzdělání pracovníků nebyly v té době kladeny žádné zvláštní požadavky. Do azylového domu pouze přicházel školitel vzdělaný v oboru sociální pedagogika a prováděl výcvik pracovníků, ze kterého mohli získávat první zkušenosti pro sociální práci s bezdomovci. Dalším zdrojem informací byla odborná literatura a také možnost setkávat se s jinými provozovateli azylových domů a vyměňovat si zkušenosti. Postupně začala být v azylovém domě zaváděna pravidla, zejména co se týká alkoholu, pracovních povinností a povinností odebírat jídlo, aby se zamezilo zvyku bezdomovců vybírat popelnice. Pomalu se dařilo pomoci některým bezdomovcům při hledání práce, osamostatnění či navázání kontaktu se

jejich původní rodinou. Okolí, které se původně obávalo pobytu bezdomovců v blízkosti jejich bydliště, si začalo zvykat na jejich přítomnost a ve většině případů se vytratila jejich nevraživost, když zjistili, že jsou to lidé, kteří se snaží najít své místo v životě. Se změnou legislativy se změnila i práce s bezdomovci. Všechno se posunulo, práce v sociálních službách se stala více profesionální, je kladen důraz na vzdělání pracovníků, na pravidla fungování.

3.3.2 Elim – současná situace

Organizace, které v ČR poskytují pomoc bezdomovcům, mají společný rys, kterým je spojení s nějakou církví, či mají ve stanovách křesťanské principy (Schwarzová cit. dle Matoušek, 2005, s. 328).

Také obecně prospěšná společnost Elim má postaveny své základy na křesťanských principech. Elim byl založen ze společné touhy křesťanů ve Vsetíně, kteří chtěli pomáhat lidem stojícím mimo zájem společnosti.

Práce s osobami bez přístřeší má v organizaci Elim Vsetín dlouholetou tradici. Svoji činnost začal Elim 1. května 1992 otevřením azylového domu pro muže. Služba se postupně dále rozšiřovala o další potřebné stupně tak, aby se co nejvíce přiblížila široké škále osob bez přístřeší. Od ledna 2014 poskytuje všechny tyto služby obecně prospěšná společnost Elim Vsetín, o. p. s. V současné době pro osoby bez přístřeší poskytuje Elim Vsetín tyto sociální služby:

1. Terénní práce Elim:

Pracovníci terénní práce vyhledávají a kontaktují lidi, kteří žijí na ulici či v provizorních podmínkách a kteří z jakéhokoliv důvodu nevyužívají pobytové sociální služby. Posláním služby je pomáhat lidem bez přístřeší v prostředí, které je pro ně přirozené, a to v rovině sociální, duševní, duchovní a praktické.

2. Denní centrum Elim:

Zde je uživatelům služby nabízena možnost provedení hygieny, přípravy či poskytnutí skromného jídla, v případě potřeby mohou využít sociální poradenství a odbornou pomoc při řešení své situace. Posláním služby je poskytovat uživatelům zázemí, je jim zde umožněno důstojným způsobem naplňovat své základní životní potřeby a nalézt pomoc při řešení nepříznivé sociální situace.

3. Noclehárna Elim:

Noclehárna nabízí přenocování. Jejím posláním je pomoc ženám a mužům, kteří se nachází v nepříznivé životní situaci spojené se ztrátou bydlení, poskytnout jim důstojné podmínky pro přenocování a motivovat je k řešení jejich nepříznivé situace.

4. Azylový dům Elim:

Služba azylový dům poskytuje ubytování a další služby, které společně tvoří ucelený sociální program. Účast uživatele služeb na řešení své nepříznivé situace je zde nezbytná, současně s pravidelnou úhradou poskytovaných služeb. Posláním služby je pomoc mužům, kteří nemají kde bydlet a nemají jinou možnost, jak svou situaci řešit. Pomoc je poskytována formou ubytování, poskytnutí sociálního poradenství, poskytnutí zázemí pro přípravu jídla, pro provedení osobní hygieny po dobu, která je nezbytně nutná k jeho osamostatnění a znovuzapojení se do společnosti.

V průběhu poskytování těchto služeb je hlavní pozornost zaměřena na uživatele služeb. Jedná se nejen o uspokojení jeho základních materiálních potřeb, ale současně také zaměření na celého člověka, jeho tělo, duši i ducha. Konečným cílem služeb pro osoby bez příští je znovu začlenění člověka do společnosti, jeho osamostatnění a nezávislost na službě (Elim, 2014).

Vsetín je malé město, přesto je zde problém bezdomovectví výrazný. Velkou pomocí pro bezdomovce je promyšlený a provázaný systém sociálních služeb, které se velkou měrou podílí na jejich resocializaci a opětovném začlenění do společnosti. Bohužel počet bezdomovců má stále spíše vzestupnou tendenci, a proto zde má fungování sociálních služeb svoji nezastupitelnou roli.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Sociální pracovníci, kteří pracují v sociálních službách pro bezdomovce na území města Vsetín, vnímají stále vyšší potřebu ke zvyšování kapacity služeb. Důvodem je narůstající počet osob, které se ocitají bez střechy nad hlavou, bez domova, které hledají pomoc a řešení své nepříznivé situace. Nejedná se jen o muže, kteří prozatím tvoří větší procento populace bezdomovců, ale stále častěji přicházejí hledat pomoc také ženy. Každý, kdo se s bezdomovcem setká, byť se s ním jen mine na ulici, hledá odpověď na to, proč tento člověk žije takovým způsobem, jak se mu to stalo, co ho přivedlo na dno společnosti? Vzniká zde prostor pro různá odsouzení, předsudky, hodnocení. V této části práce se pokusíme nabídnout na tuto problematiku objektivní pohled.

4.1 Výzkumný cíl a výzkumný problém

Cílem výzkumu je zjistit, jaké jsou příčiny bezdomovectví mužů a žen na území města Vsetín a vyvodit rizikové faktory přispívající ke vzniku bezdomovectví. Výzkumný problém je definován otázkou: Jaké jsou příčiny bezdomovectví ve Vsetíně? Abychom zjistili, jak se člověk stane bezdomovcem a co mu brání v návratu k běžnému způsobu života, budou nás zajímat odpovědi na tyto výzkumné otázky:

1. VO 1 Co vedlo ke vzniku bezdomovectví z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín?
2. VO 2 Jaké jsou příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života, z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín?
3. VO 2 Které aspekty mají vliv na udávané příčiny bezdomovectví?

Součástí výzkumu je ověření těchto hypotéz:

1. H 1 Předpokládáme, že to, jakého je osoba pohlaví, významně ovlivňuje příčiny bezdomovectví.
2. H 2 Předpokládáme, že vzdělání významně ovlivňuje příčiny bezdomovectví.
3. H 3 Předpokládáme, že místo odkud bezdomovci pochází, významně ovlivňuje příčiny bezdomovectví.
4. H 4 Předpokládáme, že rodinné soužití významně ovlivňuje příčiny bezdomovectví.
5. H 5 Předpokládáme, že typ výchovy významně ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

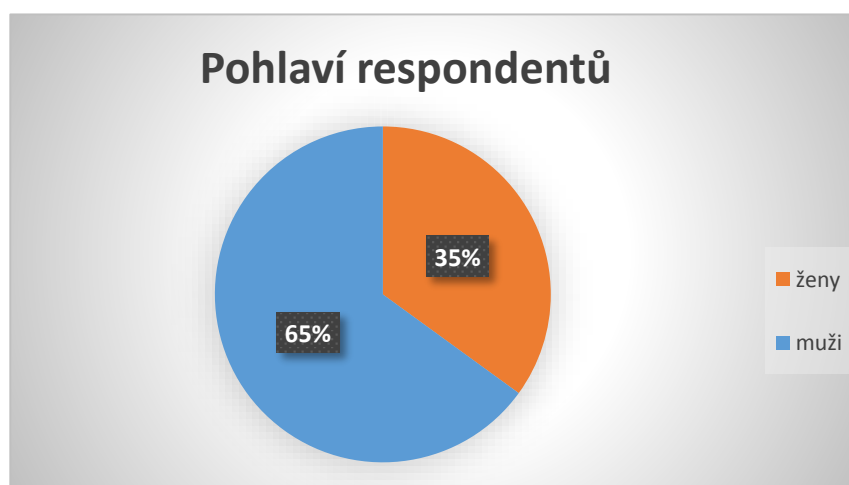
4.2 Charakteristika výzkumného souboru

Základním souborem výzkumu byly osoby žijící zjevným bezdomovectvím na území města Vsetín. Jedná se o osoby, které žijí na ulicích, na nádražích, v parcích, či na veřejných prostranstvích a o ty, které využívají pomoc sociálních služeb (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 27-28). Na základě výsledků Analýzy osob bez domova na území okresu Vsetín, která byla provedena v červnu 2014 a která byla realizována na základě zadání Zlínského kraje s cílem provést sčítání a mapování potřeb osob žijících zjevným bezdomovectvím na území tří obcí s rozšířenou působností v okrese Vsetín, došlo ke zjištění, že na území města Vsetín je zjevných bezdomovců celkem 88. Jedná se o osoby, které využívají následující sociální služby: Azylový dům Elim (celkem 36 osob), Noclehárna Elim pro muže a Noclehárna Elim pro ženy (celkem 6 osob), Denní centrum Elim (celkem 13 osob), Azylový dům pro ženy a matky s dětmi Vsetín (celkem 10 osob), Dům na půl cesty – Pod křídly (celkem 7 osob) a také osoby bez domova, se kterými se dostávají do kontaktu pracovníci Terénní práce Elim (celkem 16 osob). Aby výsledky výzkumu byly objektivní, rozhodli jsme se pro to, že výběrový soubor bude reprezentován stejnou velikostí jako základní soubor, jedná se tedy o vyčerpávající neboli exhaustivní výběr.

Počet respondentů

Celkem se výzkumu zúčastnilo 48 respondentů, z toho 17 žen, tj. 35 % z celkového počtu účastníků výzkumu, a 31 mužů, tj. 65 % z celkového počtu účastníků výzkumu.

Obr. 1. Pohlaví respondentů

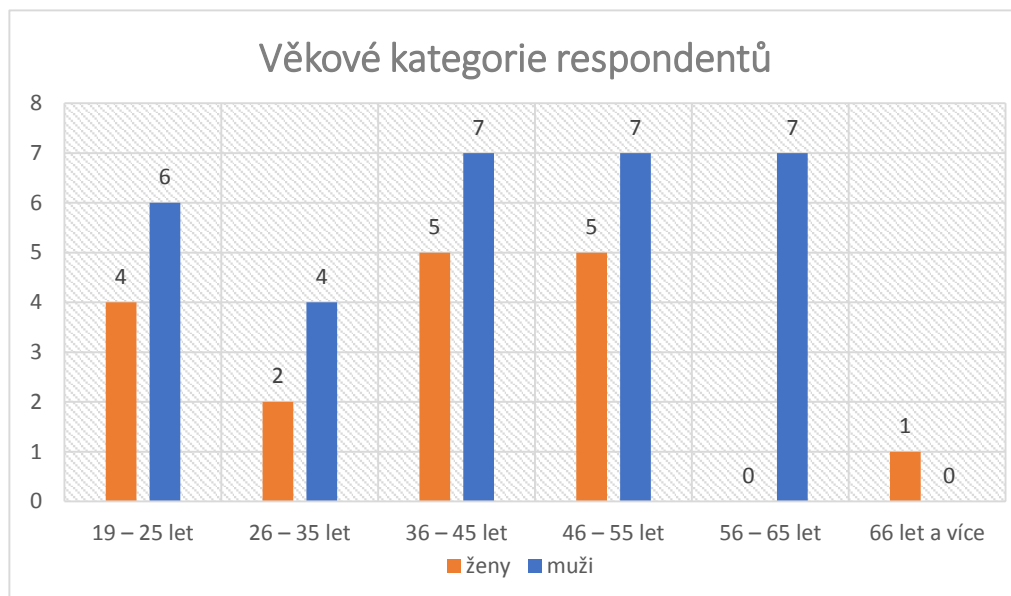

zdroj: vlastní výzkum

Věk respondentůÚdaj z tabulky v úvodu dotazníku: Datum narození

Nejstarší žena, která se účastnila výzkumu, měla 69 let, nejmladší 21 let. Průměrný věk žen byl 39 let. Nejstarší muž, který se účastnil výzkumu, měl 65 let, nejmladší 19 let. Průměrný věk mužů byl 41 let. Průměrný věk všech respondentů činil 40 let.

Obr. 2. Věkové kategorie respondentů

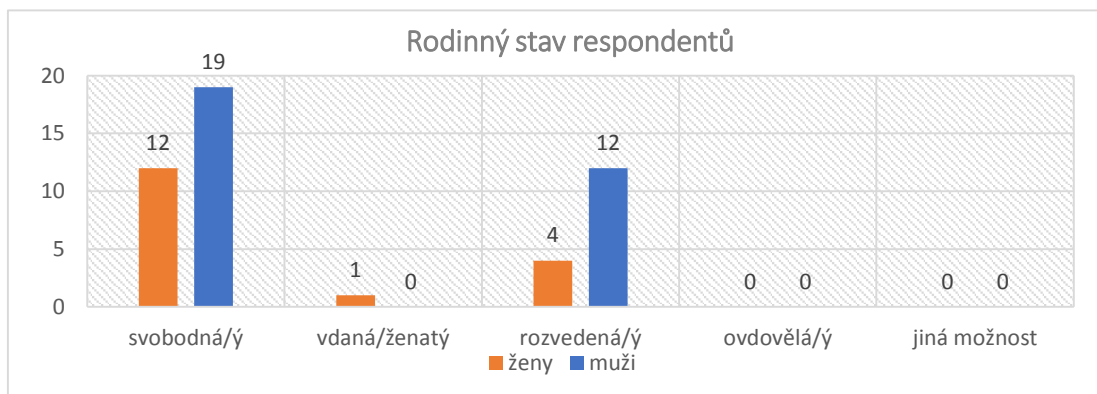

zdroj: vlastní výzkum

Rodinný stav respondentůPoložka v dotazníku číslo 6: Jaký je váš rodinný stav?

Nejvíce respondentů – 31 (65 %) uvedlo, že jsou svobodní, 1 žena (2 %) byla vdaná a 16 respondentů (33 %) zvolilo odpověď rozvedený/á.

Obr. 3. Rodinný stav respondentů

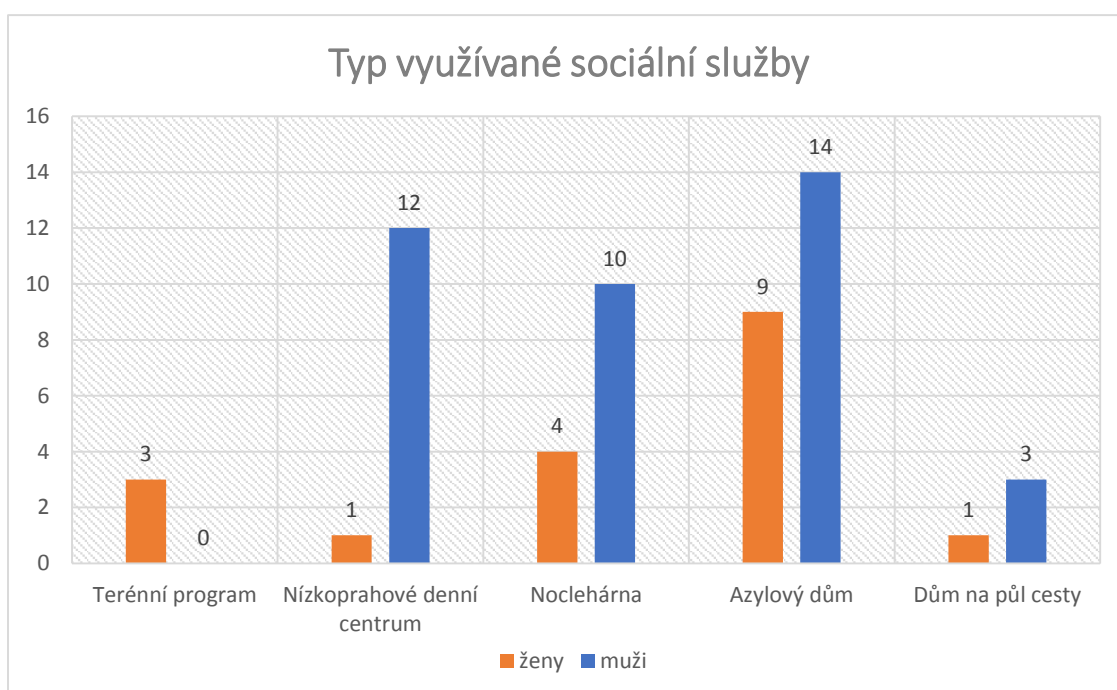
zdroj: vlastní výzkum

Typ využívané sociální služby

Položka v tabulce v úvodu dotazníku: Jakou využíváte sociální službu?

Na základě odpovědi na tuto otázku, jsme mohli zjistit, že všichni respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu, využívají některou ze sociálních služeb pro bezdomovce. Někteří využívají i dvě služby, to zejména v případě nocování na noclehárně. Noclehárnu je nutné opustit již v 7 hodin ráno a potom je možné přes den využít službu denního centra. Nejčastěji využívají respondenti služeb azylového domu pro ženy a matky s dětmi a azylového domu pro muže bezdomovce Elim, celkem ve 23 případech.

Obr. 4. Typ využívané sociální služby

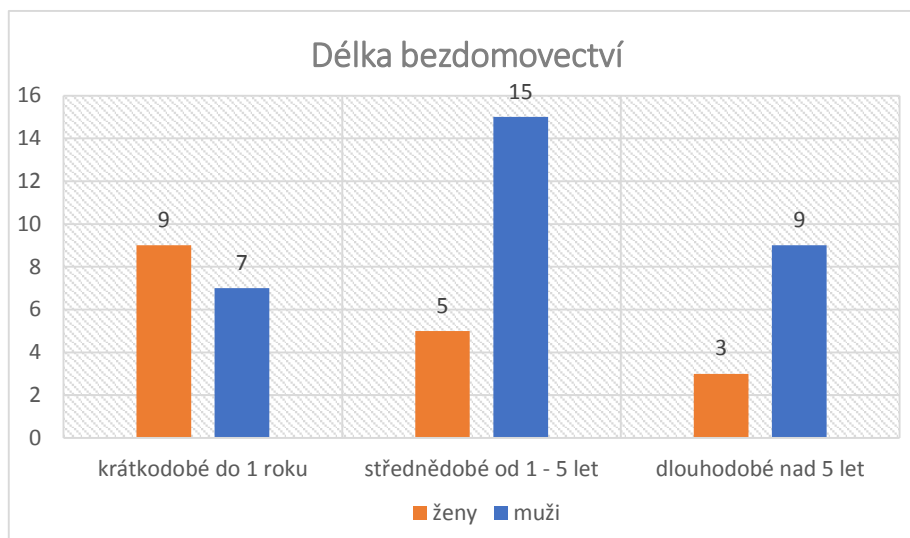
zdroj: vlastní výzkum

Délka trvání bezdomovectví

Položka v dotazníku číslo 10: Jak dlouho jste bez domova?

Z výzkumu vyplynulo, že 16 osob (33 %) jsou bezdomovci krátkodobě, tzn. do 1 roku. Celkem 20 osob (42 %) jsou bezdomovci po středně dlouhou dobu, tzn. od 1 roku do 5 let a 12 osob (25 %) jsou postiženi bezdomovectvím dlouhodobým, tj. nad 5 let.

Obr. 5. Délka trvání bezdomovectví

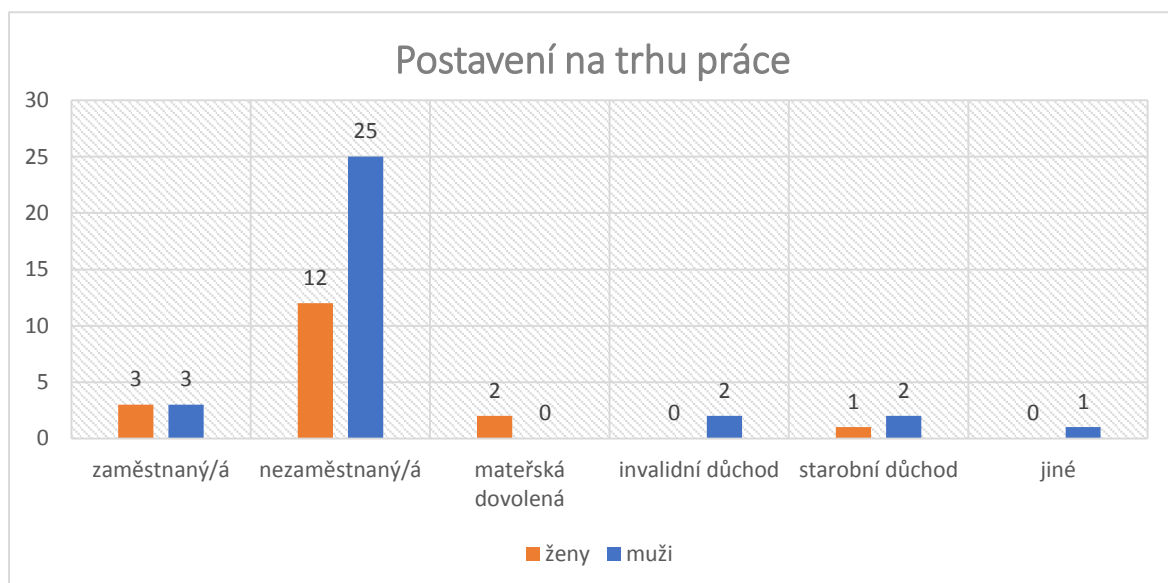
zdroj: vlastní výzkum

Postavení na trhu práce

Položka v dotazníku číslo 3: Vyberte, co odpovídá vašemu stavu.

V odpovědích na otázku bylo možné označit i více možností. Nejvíce respondentů a to 37 (77 %) označilo odpověď nezaměstnaný, 6 respondentů (12,5 %) označilo odpověď zaměstnaný, 3 respondenti (6 %) starobní důchod, 2 respondenti (4 %) mateřská dovolená, stejně tak 2 odpovědi (4 %) se týkaly možnosti invalidní důchod, 1 respondent (2 %) odpověděl, že je student.

Obr. 6. Postavení na trhu práce

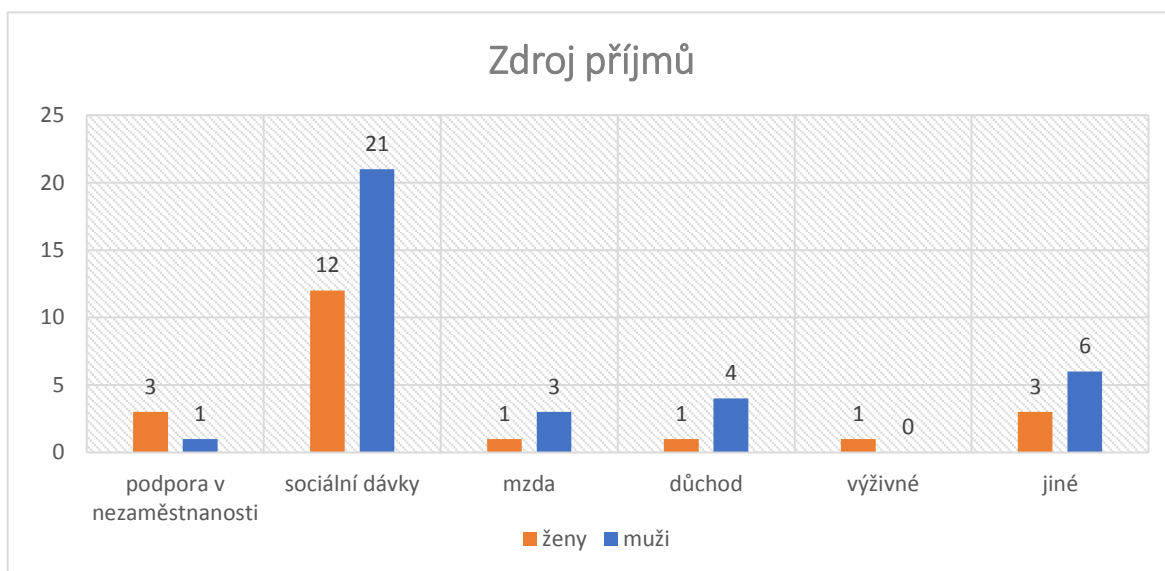
zdroj: vlastní výzkum

Zdroj příjmů respondentů

Položka v dotazníku číslo 4: Jaký je váš zdroj příjmů?

V odpovědích bylo možné označit i více možností. Nejčastější odpovědí bylo, že zdrojem příjmů respondentů jsou sociální dávky – ve 33 případech (69 %). Ve 4 případech se jedná o podporu v nezaměstnanosti, ve 4 případech (8 %) je zdrojem příjmu mzda, v 5 případech (10 %) důchod, v 1 případě (3 %) výživné. V 6 případech (13 %) využili respondenti možnosti odpovědi jiné a shodně uvedli, že zdrojem jejich příjmu je sběr železa, popř. barevných kovů.

Obr. 7. Zdroj příjmů

zdroj: vlastní výzkum

5 METODA SBĚRU DAT

K dosažení stanovených cílů jsme zvolili kvantitativní „design“ výzkumu. Tento typ výzkumu nejčastěji využívá jako výzkumný nástroj dotazník. Tento nástroj jsme zvolili na základě výzkumných cílů, kdy jsme se zaměřili na celou komunitu bezdomovců na území města Vsetín a jevil se nám tedy jako nepraktičtější nástroj, prostřednictvím kterého bylo možné cíle výzkumu naplnit.

Dotazník jsme začali sestavovat v červenci 2014. Při jeho tvorbě jsme se opírali o stanovený cíl výzkumu a o výzkumné otázky, které se ptají na konkrétní příčiny bezdomovectví a na okolnosti související se vznikem a výskytem bezdomovectví.

V úvodu dotazníku jsou instrukce k vyplnění dotazníku. Dotazník nezačíná otázkou, ale tabulkou, jejímž účelem je, aby dotazník nebyl vyplněn dvakrát s jedním člověkem. Při tvorbě této tabulky jsme se inspirovali postupem pro vyloučení duplicity, který byl použit při sčítání bezdomovců na území okresu Vsetín v dubnu 2014: „Aby byla zajištěna anonymita a zároveň vyloučena duplicita sečtených osob, byl každé sčítané osobě přidělen kód. Ten byl vytvořen kombinací iniciál osoby, data narození a pohlaví“ (Růžička, 2014, s. 15). Kromě těchto údajů, jsme do tabulky zařadili také položku zjišťující, jakou sociální službu respondent využívá, čímž jsme mohli zjistit, jestli se výzkumu zúčastnili i respondenti, kteří žádnou sociální službu na území města Vsetín nevyužívají. Dotazník dále obsahuje celkem 11 položek, z toho jsou 2 položky uzavřené (č. 2, 7), 7 polouzavřených položek (č. 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9) a 2 otevřené (č. 10, 11).

V souvislosti s výzkumnými otázkami byly položky v dotazníku zaměřeny mimo jiné na vzdělání, rodinné zázemí, druh příjmů nebo způsob výchovy. Dále jsme se zajímali především o to, jaké jsou příčiny bezdomovectví. Tato položka nabízela několik možných odpovědí. Při stanovení nabídky možných odpovědí jsme se inspirovali v literatuře, kde jsou uvedeny nejčastější příčiny bezdomovectví a také jsme tyto možnosti konzultovali s pracovníkem Denního centra Elim, který je denně s bezdomovci v kontaktu a má bohaté zkušenosti v této práci a pomohl nám vytipovat oblasti, kterých se příčiny bezdomovectví nejčastěji mohou týkat. Tyto položky byly zaměřeny na zjištění nejen vzniku bezdomovectví, ale rovněž na příčinu setrvání bezdomovců v této situaci. V případě zjišťování příčiny, která respondentům brání k návratu do běžného způsobu života, jim dotazník nabízel možnost volné odpovědi, která nebyla omezena výběrem odpovědí, neboť je to oblast velmi

široká, specifická pro každého člověka a z toho důvodu se nám jevil typ otevřené položky jako nejvhodnější. Viz příloha PII.

6 PRŮBĚH VÝZKUMU

Před samotným zahájením výzkumu, jsme dotazník rozdali mezi 5 respondentů, abychom ověřili srozumitelnost všech položek. Těchto 5 vyplněných dotazníků nebylo zahrnuto do výzkumu. Dotazníky vyplňovali s respondenty pracovníci denního centra Elim a azylového domu Elim. V průběhu vyplňování zaznamenávali případná problémová místa v dotazníku, na které nás potom upozornili. Podle jejich záznamů nastal menší problém u položky, která zjišťovala místo, odkud respondent pochází. Původně položka nabízela možnosti: z města, z vesnice, jiná odpověď. Na základě odpovědí v testovací fázi, jsme pak otázku upravili a položka nově nabízela odpovědi: ze Vsetína, z jiného města, z vesnice, jiná odpověď.

Dotazník byl po dodatečných úpravách připraven k vyplnění v září 2014. Po předchozí domluvě s vedoucími sociálních služeb pro bezdomovce byl dotazník distribuován do těchto služeb: Dům na půl cesty Pod Křídly 10 ks, Denní centrum a Terénní práce Elim 30 ks, Azylový dům a Noclehárna Elim 45 ks, Azylový dům pro ženy a matky s dětmi 15 ks. Při stanovení počtu dotazníků jsme vycházeli z počtu bezdomovců, zjištěných v Analýze osob bez domova na území okresu Vsetín, viz tabulka č. 3 Počet zjevných bezdomovců na území města Vsetín. Tento počet činí celkem 88 bezdomovců. Na počtu dotazníků jsme se dohodli s vedoucími služeb jednotlivých zařízení, kteří vycházeli jak z aktuálního počtu uživatelů, který zhruba odpovídal výsledkům Analýzy osob bez domova na území okresu Vsetín, tak z období, ve kterém bude dotazník s respondenty vyplňován a to od září 2014 až do ledna 2015, tedy v období, kdy bývá kapacita těchto zařízení maximálně využita a mohlo tedy dojít ke zvýšení počtu bezdomovců v jednotlivých zařízeních. Z toho důvodu byl také počet distribuovaných dotazníků mírně navýšen (celkem o 12 ks).

Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků. Návratnost byla 49 dotazníků. 1 dotazník byl vyřazen z důvodu nesprávně vyplněných odpovědí. Pro účely výzkumu bylo celkem zpracováno 48 dotazníků.

6.1 Způsob vyhodnocení získaných dat

Získaná data byla pro větší přehlednost rozdělena do skupiny ženy a muži. Pro vyloučení duplicity sečtených osob, byl každé sčítané osobě přidělen kód, který jsme vytvořili kombinací iniciál osoby, data narození a pohlaví. Po vytvoření tabulky a srovnání jednotlivých kódů, jsme došli k závěru, že žádný z kódů se neopakuje a že je tedy možné zpracovávat

Tab. 6. Vyloučení duplicity respondentů

Číslo dotazníku	Kód	Číslo dotazníku	Kód	Číslo dotazníku	Kód	Číslo dotazníku	Kód
1.	IK65Ž	13.	BK63Ž	25.	JZ88M	37.	RV71M
2.	JT75Ž	14.	IH79Ž	26.	HM75M	38.	LP88M
3.	HF69Ž	15.	DT88Ž	27.	MF96M	39.	LM67M
4.	JK73Ž	16.	PV94Ž	28.	ZA69M	40.	VL77M
5.	KP93Ž	17.	AH93Ž	29.	MB96M	41.	HB58M
6.	TR88Ž	18.	BH55M	30.	PL76M	42.	TP94M
7.	PM79Ž	19.	SŠ57M	31.	RJ79M	43.	DJ75M
8.	EP75Ž	20.	FJ50M	32.	PM93M	44.	RV65M
9.	JS45Ž	21.	MR83M	33.	OL91M	45.	FB61M
10.	MH93Ž	22.	VM58M	34.	ME71M	46.	JH76M
11.	DT66Ž	23.	VČ51M	35.	RK65M	47.	PP68M
12.	KT60Ž	24.	PM95M	36.	JK59M	48.	VŠ88M

zdroj: vlastní výzkum

Naměřená data byla zaznamenána do tabulek četností. Odpovědi na jednotlivé položky dotazníku byly zpracovány do tabulek a grafů a byly doplněny slovním vyhodnocením. Odpovědi na položky v dotazníku 8 a 9 nabízející celkem 14 variant odpovědí. Tyto odpovědi vyjadřují příčiny bezdomovectví a jedná se o závisle proměnné. Tyto proměnné není možné kvantifikovat, neboť se jedná o kategoriální proměnné a je potřeba je zařadit do kategorií (Gavora, 2000, s. 48). Proto jsme tyto odpovědi rozdělili do těchto kategorií:

1. ekonomické problémy,
2. rodinné problémy,
3. zdravotní problémy a závislosti.

Pro ověření platnosti hypotéz jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, kdy jsme potřebovali rozhodnout, zda existuje souvislost mezi dvěma jevy, které jsme zachytili pomocí nominálního měření (Chráska, 2008, s. 76). Výsledky testování hypotéz jsou rovněž doplněny slovním vyhodnocením.

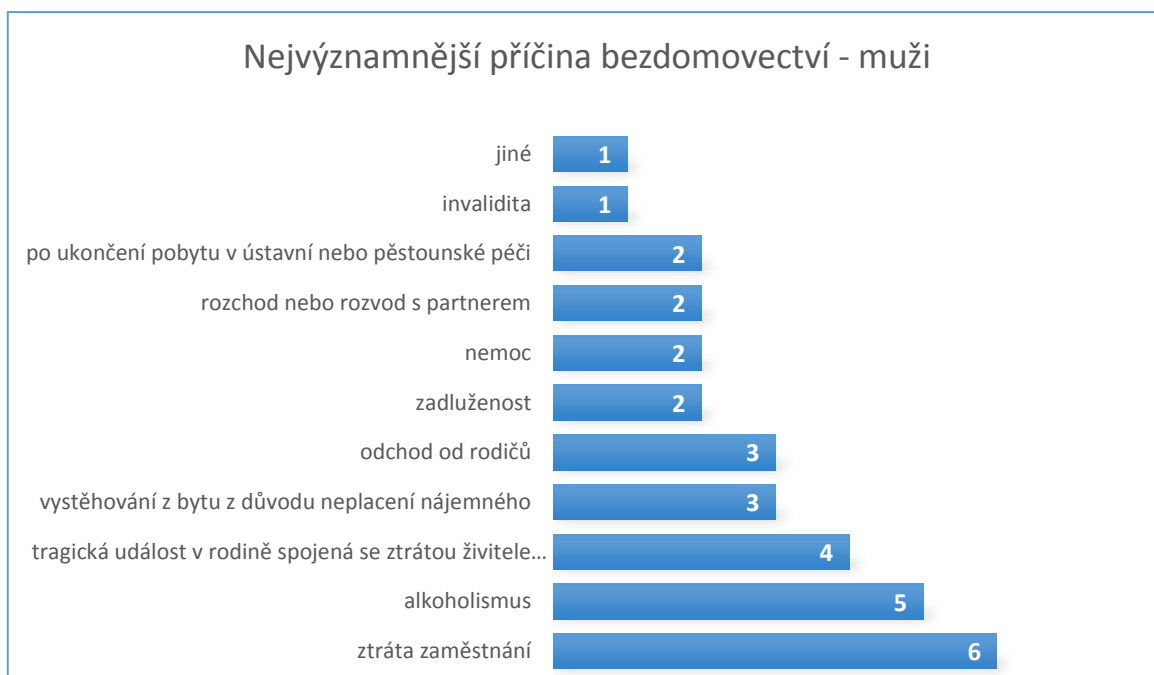
7 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Tato kapitola je zaměřena na podrobnou analýzu dat, která byla získána dotazníkovým šetřením. Na základě zjištění jsou zde vyjádřeny odpovědi na jednotlivé výzkumné otázky.

7.1 1. výzkumná otázka: Co vedlo ke vzniku bezdomovectví z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín?

Položka v dotazníku číslo 8: Označte z vašeho pohledu jednu nejvýznamnější příčinu toho, proč jste bez domova.

Obr. 8. Nejvýznamnější příčiny bezdomovectví – muži

zdroj: vlastní výzkum

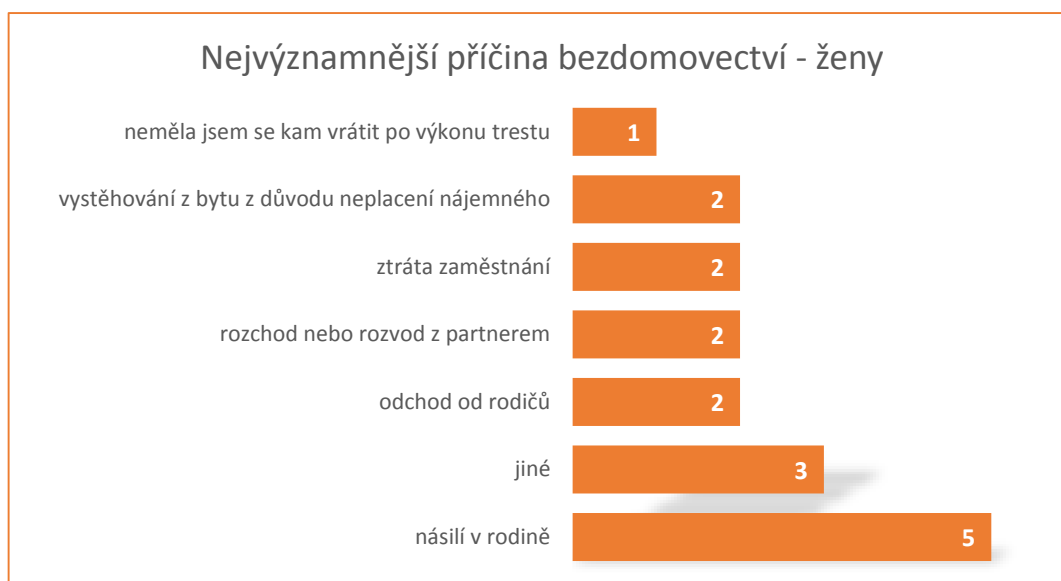
Na tuto otázku měli respondenti – muži, uvést pouze jednu odpověď, která měla označit jednu nejvýznamnější příčinu jejich bezdomovectví.

Z celkového počtu 31 respondentů – mužů, uvedlo 6 (19 %) jako příčinu bezdomovectví ztrátu zaměstnání, 5 respondentů (16 %) alkoholismus, 4 respondenti (13 %) tragickou událost v rodině spojenou se ztrátou živitele nebo majetku, 3 respondenti (10 %) vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného, stejně tak 3 respondenti (10 %) uvedli jako příčinu odchod od rodičů, 2 respondenti (6,5 %) zadluženost, další 2 respondenti (6,5 %)

nemoc, stejně další 2 respondenti (6,5 %) rozchod nebo rozvod s partnerem a znovu 2 respondenti (6,5 %) přišli o domov po ukončení pobytu v ústavní nebo pěstounské péči. 1 respondent (3 %) uvádí jako příčinu bezdomovectví invaliditu. 1 respondent (3 %) uvedl odpověď jiné, kdy jako příčinu bezdomovectví uvedl neshody s přítelem matky.

Na základě této otázky jsme zjistili, že nejvíce mužů uvádí, že nejvýznamnější příčinou jejich bezdomovectví je ztráta zaměstnání.

Obr. 9. Nejvýznamnější příčina bezdomovectví - ženy

zdroj: vlastní výzkum

Na tuto otázku měli respondenti – ženy, uvést pouze jednu odpověď, která měla označit jednu nejvýznamnější příčinu jejich bezdomovectví.

Z celkového počtu 17 respondentů – žen uvedlo 5 žen (29 %) jako příčinu bezdomovectví násilí v rodině, 2 ženy (12 %) vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného, dále 2 ženy (12 %) ztrátu zaměstnání, stejně tak 2 ženy (12 %) rozvod nebo rozchod s partnerem a rovněž 2 ženy (12 %) odchod od rodičů. 1 žena (6 %) se neměla kam vrátit po výkonu trestu. 3 ženy (17 %) uvedly odpověď jiné, kdy jako příčinu bezdomovectví uvedly ukončení léčby drogové závislosti, bratr matky mě vyhodil na ulici a protiprávní jednání majitele bytu – vystěhování.

Na základě této otázky jsme zjistili, že nejvíce žen uvádí, že nejvýznamnější příčinou jejich bezdomovectví je násilí v rodině.

Obr. 10. Nejvýznamnější příčina bezdomovectví – všichni respondenti

zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi mužů a žen jsme shrnuli a získali jsme tyto výsledky. Nejčastěji uváděnou příčinou bezdomovectví je ztráta zaměstnání a to celkem v 8 případech (18 %), dále vždy po 5 odpovědích (10 %) příčina souvisí s alkoholismem, vystěhováním z bytu z důvodu neplacení nájemného, odchodem od rodičů a násilím v rodině. Ve 4 případech (8 %) uvedli respondenti, že příčinou bezdomovectví je v jejich případě tragická událost v rodině, spojená se ztrátou živitele nebo majetku a stejně tak ve 4 případech (8 %) je příčinou rozchod nebo rozvod s partnerem. Ve 4 případech (8 %) využili respondenti odpovědi jiné, konkrétní odpovědi jsou již uvedeny v analýze výsledků nejvýznamnější příčiny bezdomovectví, které jsme nejdříve rozdělili na příčiny týkající se mužů a žen. Vždy po 2 odpovědích (4 %) byly jako příčiny uvedeny zadluženost, nemoc a ukončení pobytu v ústavní péči. V 1 případě (2 %), byla příčinou bezdomovectví invalidita a rovněž v 1 případě (2 %) se jednalo o situaci, kdy se respondent neměl kam vrátit po výkonu trestu.

Položka v dotazníku číslo 9: Označte, z vašeho pohledu další dvě nejvýznamnější příčiny toho, proč jste bez domova.

Obr. 11. Další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví – muži

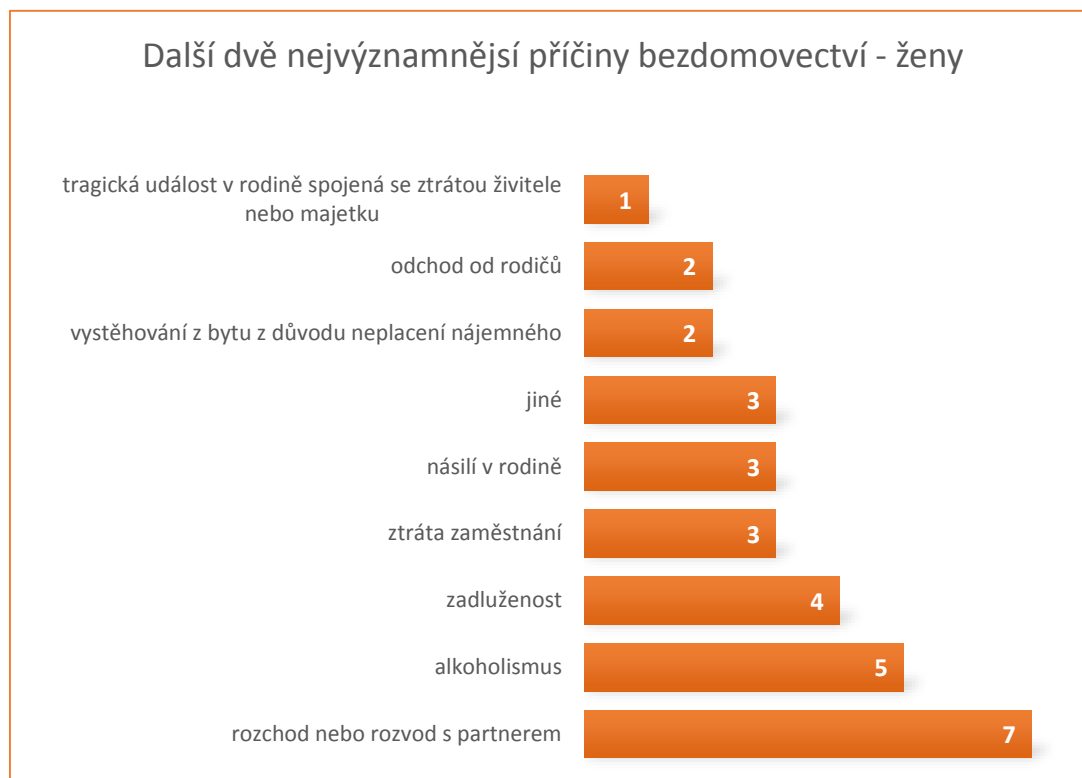

zdroj: vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti – muži, zvolit dvě možnosti z nabízených příčin bezdomovectví, popřípadě zvolit odpověď jiné.

Z celkového počtu 31 respondentů – mužů, uvedli muži jako další dvě nejvýznamnější příčiny ve 12 případech (39 %) ztrátu zaměstnání, v 8 případech (26 %) označili vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného, v 8 případech (26 %) zadluženost a rovněž v 8 případech (26 %) odchod od rodičů. V 6 případech (19 %) se jednalo o rozchod nebo rozvod s partnerem, po 1 případě (3 %) pak uvedli jako příčinu tragickou událost spojenou se ztrátou živitele nebo majetku, invaliditu, nemoc, alkoholismus, hráčství a to, že se neměli kam vrátit po výkonu trestu. Vlastní odpověď byla uvedena ve 4 případech (13 %) a uvedenou příčinou bylo – vydělili mě rodiče, drogy, bratr zadlužil rodinný dům a nemohu najít zaměstnání. Na základě odpovědí na tuto otázku jsme zjistili, že stejně jako v odpovědích na předchozí otázku, i zde muži uvádějí jako nejčastější příčinu bezdomovectví ztrátu zaměstnání.

Obr. 12. Další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví - ženy

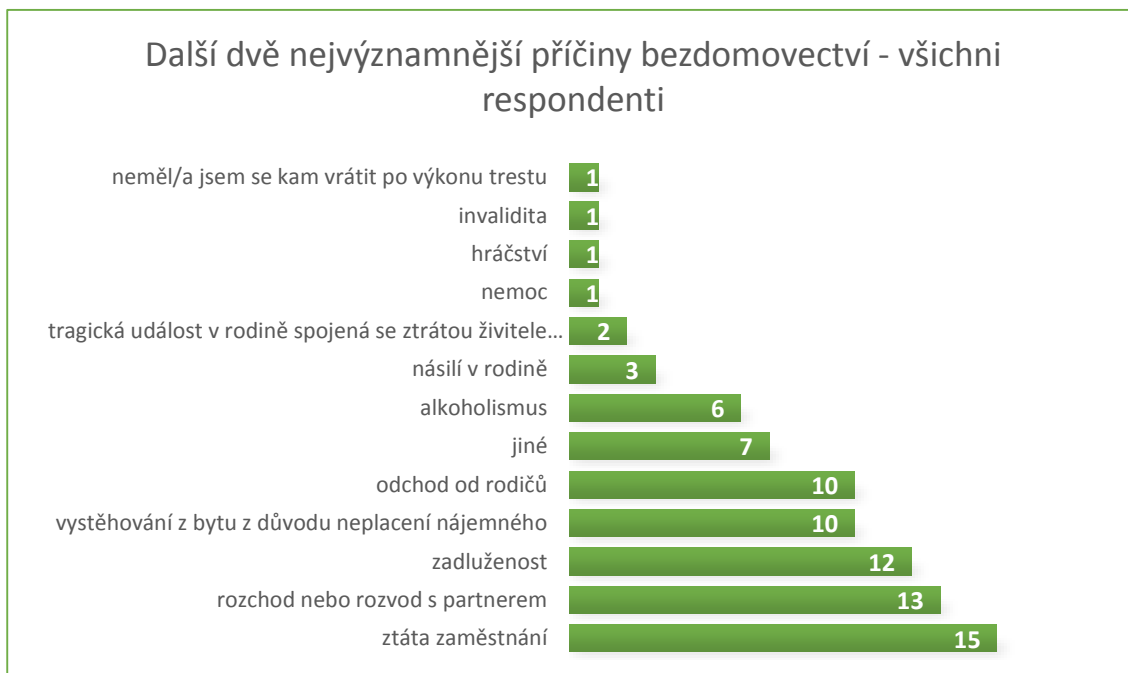
zdroj: vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti – ženy, zvolit dvě možnosti z nabízených příčin bezdomovectví, popřípadě zvolit odpověď jiné.

Z celkového počtu 17 respondentů, kteří odpovídali na tuto otázku, odpovědělo 7 žen (41 %) že příčinou bezdomovectví je v jejich případě rozchod nebo rozvod s partnerem, 5 žen (29 %) uvedlo alkoholismus, 4 ženy (24 %) zadluženost, 3 ženy (18 %) ztrátu zaměstnání, rovněž 3 ženy (18%) násilí v rodině a 3 ženy (18 %) využily možnosti jiné, kdy jejich odpovědí bylo: nemohu najít práci, hádky s rodiči a nedostatek peněz. 2 ženy (12 %) zvolily možnost vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného a stejně 2 ženy (12 %) odchod od rodičů. V 1 případě (6 %) byla jako příčina bezdomovectví uvedena tragická událost spojená se ztrátou živitele nebo majetku.

Na základě této otázky jsme zjistili, že nejvíce žen uvádí jako další příčinu jejich bezdomovectví rozchod nebo rozvod s partnerem. Toto zjištění koresponduje se zjištěním v odpovědích na předchozí otázku, kde je uvedena nejčastější příčina bezdomovectví násilí v rodině.

Obr. 13. Další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví – všichni respondenti

zdroj: vlastní výzkum

Po shrnutí odpovědí všech respondentů na otázku, jaké jsou další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví, jsme zjistili, že v 15 případech (31 %) se jedná o ztrátu zaměstnání, ve 13 případech (27 %) je příčinou rozchod nebo rozvod s partnerem, ve 12 případech (25 %) je to zadluženost, v 10 případech (21 %) se jedná o vystěhování z bytu a stejně v 10 případech (21 %) je příčinou odchod od rodičů. V 7 případech (15 %) využili respondenti odpovědi jiné, konkrétní odpovědi jsou již uvedeny v analýze výsledků dalších dvou nejvýznamnějších příčin bezdomovectví, které jsme nejdříve rozdělili na příčiny týkající se mužů a žen. V 6 případech (13 %) odpověděli respondenti, že mezi další dvě nejčastější příčiny bezdomovectví patří alkoholismus, ve 3 případech (6 %) násilí v rodině a ve 2 případech (4 %) je to tragická událost v rodině, spojená se ztrátou živitele a majetku. Vždy po 1 odpovědi (2 %) se příčina týkala invalidity, nemoci, hráčství a 1 odpověď se vztahovala k situaci, kdy se respondent neměl kam vrátit po výkonu trestu.

Shrnutí VO 1: Co vedlo ke vzniku bezdomovectví z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín?

Nejvýznamnější příčinou vzniku bezdomovectví je z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín ztráta zaměstnání, což koresponduje s tvrzením uvedeným v teoretické části, že ztráta zaměstnání patří mezi jednu z nejzávažnějších a nejčastějších příčin bezdomovectví. Tato příčina je nejčastěji uvedena v odpovědích na obě otázky, kde zjišťujeme, jaká je nejvýznamnější příčina vzniku bezdomovectví a jaké jsou další dvě příčiny bezdomovectví. Ztráta zaměstnání je v teorii označena jako faktor materiální, který souvisí s extrémním vyloučením bezdomovců, které nezahrnuje pouze vyloučení z života, který se týká běžného bydlení či vztahů v rodině, ale také vyloučení a oddělení od možnosti najít si zaměstnání, zapojit se do pracovního procesu a získat tak finanční prostředky k vyřešení své situace.

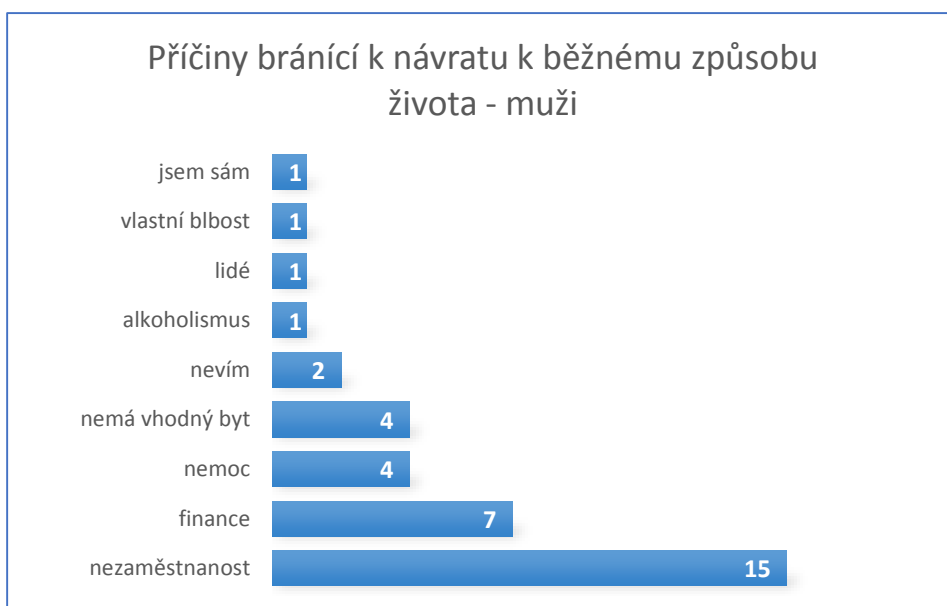
Další nejčastější příčinou bezdomovectví je rozchod nebo rozvod s partnerem, který je označován v teorii jako faktor vztahový a je považován za nejčastější příčinu bezdomovectví vůbec. Na třetím místě se vzhledem k počtu nejčastěji uvedených příčin bezdomovectví umístila příčina týkající se zadluženosti. Tato příčina se řadí do kategorie faktorů materiálních a své kořeny má zejména v nezaměstnanosti, nízkých příjmech. V případě bezdomovectví se často zadluženost týká dluhů na zdravotním pojištění, bydlení, svozu domovního odpadu, výživném apod.

Všechny uvedené příčiny jsou v teorii označeny jako faktory subjektivní a v této práci o nich více informací uvádíme v kapitole 2.3 na str. 22.

7.2 2. výzkumná otázka: Co brání osobám bez domova v návratu k běžnému způsobu života?

Položka v dotazníku číslo 11: Co vám nejvíce brání vrátit se do běžného života?

Obr. 14. Příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života - muži

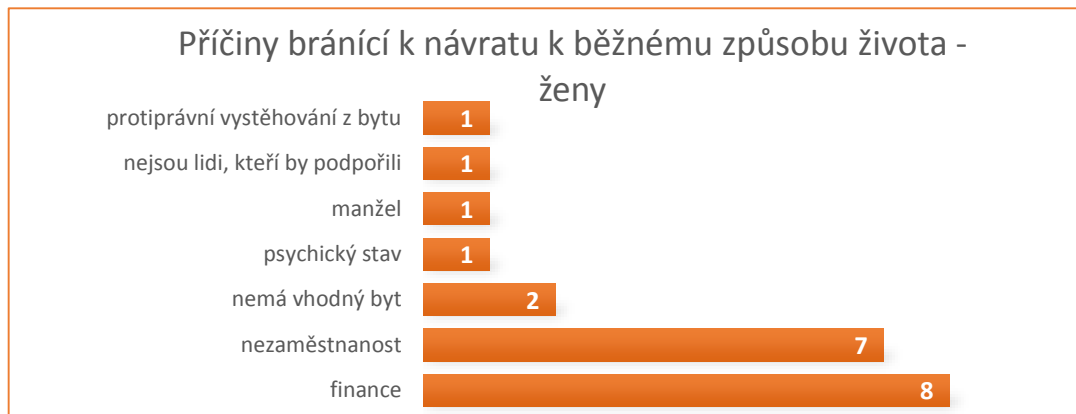

zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka byla otevřená a respondenti uváděli i několik příčin, které jim brání v návratu k běžnému způsobu života. Nejčastější odpovědí respondentů mužů byla nezaměstnanost a to v 15 případech (48 %), v 7 případech (26 %) finance, ve 4 (13 %) nemoc, stejně tak ve 4 (13 %) absence vhodného bydlení, odpověď nevím byla uvedena ve 2 případech (6 %), v 1 případě (3 %) byly uvedeny odpovědi alkoholismus, lidé, vlastní blbost a jsem sám.

Z uvedených odpovědí jsme zjistili, že nejčastější příčinou, která brání bezdomovcům mužům k návratu do běžného života je nezaměstnanost. Dalším nejčastější příčinou jsou finance, které jak se domníváme, jsou důsledkem nezaměstnanosti, popř. nízkých příjmů.

Obr. 15. Příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života - ženy

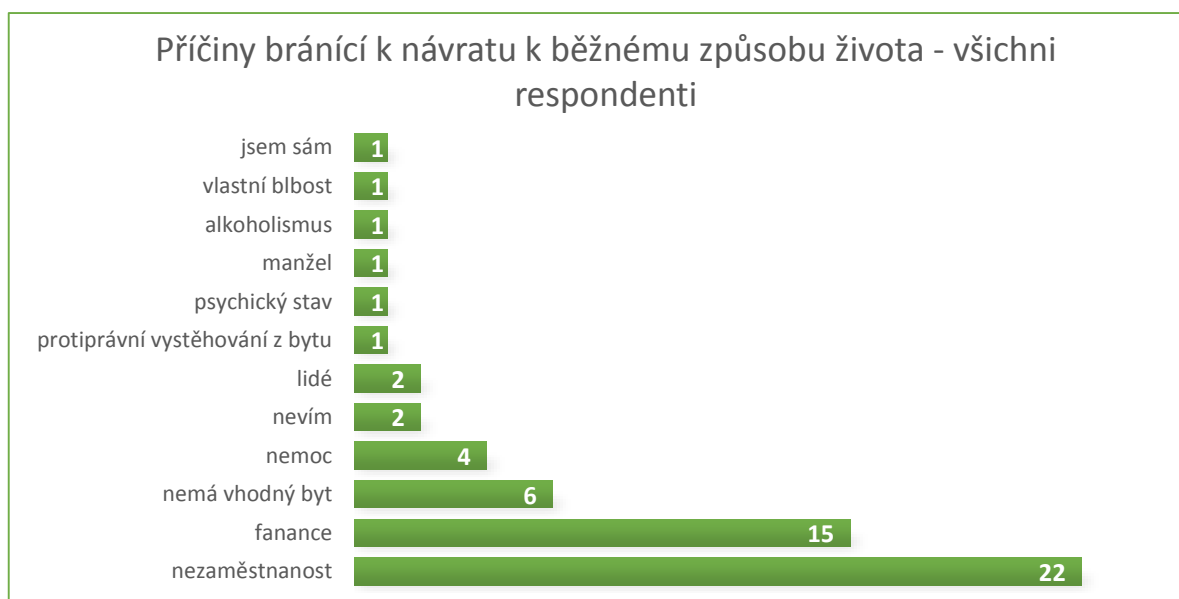

zdroj: vlastní výzkum

Otázka nabízela možnost volné odpovědi. Respondenti – ženy uvedly jako nejčastější příčinu toho, co jim brání k návratu k běžnému způsobu života, finance a to v 8 případech (47 %), v 7 případech (41 %) nezaměstnanost, ve 2 případech (12 %) absenci vhodného bytu, vždy po 1 případě (6 %) byly uvedeny tyto odpovědi: psychický stav, manžel, nejsou lidi, kteří by podpořili a protiprávní vystěhování z bytu.

Z uvedených odpovědí je zřejmé, že nejčastější příčinou, která brání ženám bezdomovkyním k návratu k běžnému způsobu života, jsou stejně jako u mužů finanční problémy a nezaměstnanost.

Obr. 16. Příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života – všichni respondenti

zdroj: vlastní výzkum

Po shrnutí odpovědí všech respondentů zjišťujeme, že nejčastěji uvedenou příčinou, která brání bezdomovcům vrátit se zpět do běžného způsobu života je ve 22 případech (46 %) nezaměstnanost, v 15 případech (31 %) nedostatek finančních prostředků, v 6 případech (13 %) respondenti uvádí, že nemají vhodný byt, ve 4 případech (8 %) je příčinou nemoc, ve 2 případech (4 %) uvádí respondenti jako příčinu jiné lidi a stejně tak ve 2 případech (4 %) odpovídají, že neví co je příčinou toho, co jim brání k návratu do běžného života. Vždy v 1 případě (2 %) jsou uvedeny tyto odpovědi: jsem sám, vlastní blbost, alkoholismus, protiprávní vystěhování z bytu, manžel a psychický stav.

Shrnutí VO 2: Co brání osobám bez domova v návratu k běžnému způsobu života?

V odpovědi na tuto výzkumnou otázku můžeme i zde, stejně jako v odpovědi na 1. výzkumnou otázku konstatovat, že nejčastější příčinou, která brání osobám bez domova k návratu k běžnému způsobu života je nezaměstnanost. Druhou nejčastější příčinou je nedostatek financí a další příčinou je absence vhodného bydlení. Ve výsledcích zjištění na tuto otázku se zde promítla problematika chudoby a extrémního vyloučení, kterou se zabýváme v teoretické části práce. Z těchto zjištění vyplývá, že příčina bezdomovectví, která je popisovaná v kapitole 2.7 jako vyloučení lidí z ekonomického života společnosti v důsledku nedostatečných příjmů a vyloučení lidí od přístupu k běžným zdrojům společnosti, např. ze zaměstnání či bydlení, se týká i bezdomovců na území města Vsetín.

7.3 3. výzkumná otázka: Které aspekty mají vliv na udávané příčiny bezdomovectví?

Položky v dotazníku číslo 1, 2, 5, 7 a údaj z tabulky v úvodu dotazníku – pohlaví.

Testování hypotézy č. 1:

Údaj z tabulky: pohlaví

H 1 Předpokládáme, že to, jakého je osoba pohlaví, významným způsobem ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

H₀ Mezi příčinami bezdomovectví mužů a žen není statisticky významný rozdíl.

H_A Mezi příčinami bezdomovectví mužů a žen existuje statisticky významný rozdíl.

Tab. 7. Kontingenční tabulka k H 1

Pohlaví	Příčiny bezdomovectví			Σ
	Ekonomické problémy	Rodinné problémy	Zdravotní problémy a závislosti	
ženy	17 (22,11)	23 (16,76)	6 (7,13)	46
muži	45 (39,89)	24 (30,24)	14 (12,87)	83
Σ	62	47	20	129

zdroj: vlastní výzkum

V tabulce č. 6 obsahují všechna pole pozorovanou četnost „P“. Očekávané četnosti „O“ jsou uvedeny v závorkách. Čísla, které jsou uvedeny pod tabulkou, a vpravo od tabulky nazýváme marginální četnosti, jedná se o součty četností v řádcích a sloupcích.

Test významnosti bude proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Očekávané četnosti O pro každé pole kontingenční tabulky, vypočítáme tak, že násobíme odpovídající marginální četnost v tabulce a tento součin dělíme celkovou četností. Následně vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$ a testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$

pro všechna pole kontingenční tabulky (Chráska, 2007, s. 77).

$$\chi^2 = 5,721$$

Počet stupňů volnosti určujeme na základě vztahu:

$$f = (r-1) \cdot (s-1)$$

Přičemž r označuje počet řádků v kontingenční tabulce a s počet sloupců v kontingenční tabulce.

$$\text{V tomto případě } f = (2-1) \cdot (3-1) = 2$$

Na základě výpočtu stupně volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 zjišťujeme ve statistické tabulce hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

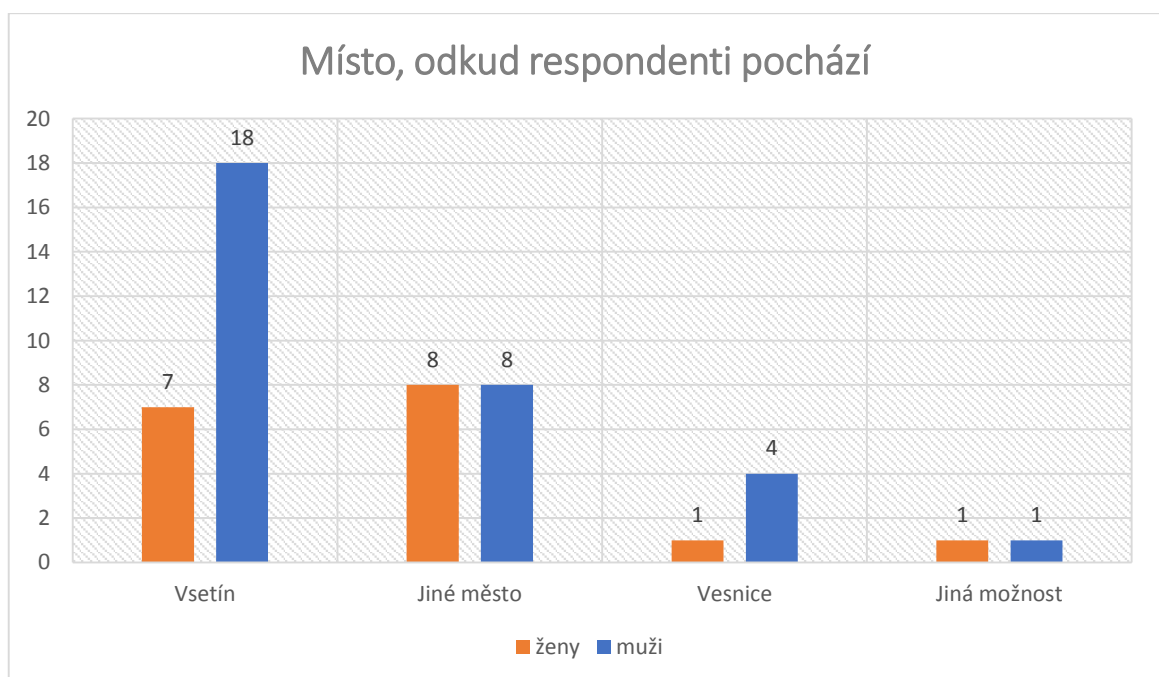
Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická a proto nezamítáme nulovou hypotézu: *Mezi příčinami bezdomovectví mužů a žen není statisticky významný rozdíl.*

Shrnutí: Hypotéza H1 se nepotvrdila. Můžeme konstatovat, že to jakého je osoba pohlaví neovlivňuje významným způsobem příčiny bezdomovectví.

Testování hypotézy č. 2:**Položka v dotazníku číslo 1: Odkud pocházíte?**

Celkem 41 respondentů (85 %) pochází ze Vsetína a jiného města. 5 respondentů (11 %) uvádí, že pochází z vesnice. 2 respondenti (4 %) využili možnost odpovědi jiné a v obou případech uvádí, že pochází ze Slovenské republiky, z toho 1 respondent pochází z města a 1 z vesnice.

Obr. 17. Místo, odkud respondenti pochází

zdroj: vlastní výzkum

H 2 Předpokládáme, že místo odkud bezdomovci pochází, významným způsobem ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

H₀ Mezi příčinami bezdomovectví osob pocházejících z města a osob pocházejících z vesnice není statisticky významný rozdíl.

H_A Mezi příčinami bezdomovectví osob pocházejících z města a osob pocházejících z vesnice existuje statisticky významný rozdíl.

Tab. 8. Kontingenční tabulka k H 2

Místo, odkud respondent pochází	Příčiny bezdomovectví			
	Ekonomické problémy	Rodinné problémy	Zdravotní problémy a závislosti	Σ
Město	50 (53,83)	43 (40,8)	19 (17,36)	112
Vesnice	12 (8,2)	4 (6,2)	1 (2,64)	17
Σ	62	47	20	129

zdroj: vlastní výzkum

$$\chi^2 = 4,108$$

počet stupňů volnosti: $f = 2$

Na základě výpočtu stupně volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 zjišťujeme ve statistické tabulce hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická a proto nezamítáme nulovou hypotézu: *Mezi příčinami bezdomovectví osob pocházejících z města a osob pocházejících z vesnice není statisticky významný rozdíl.*

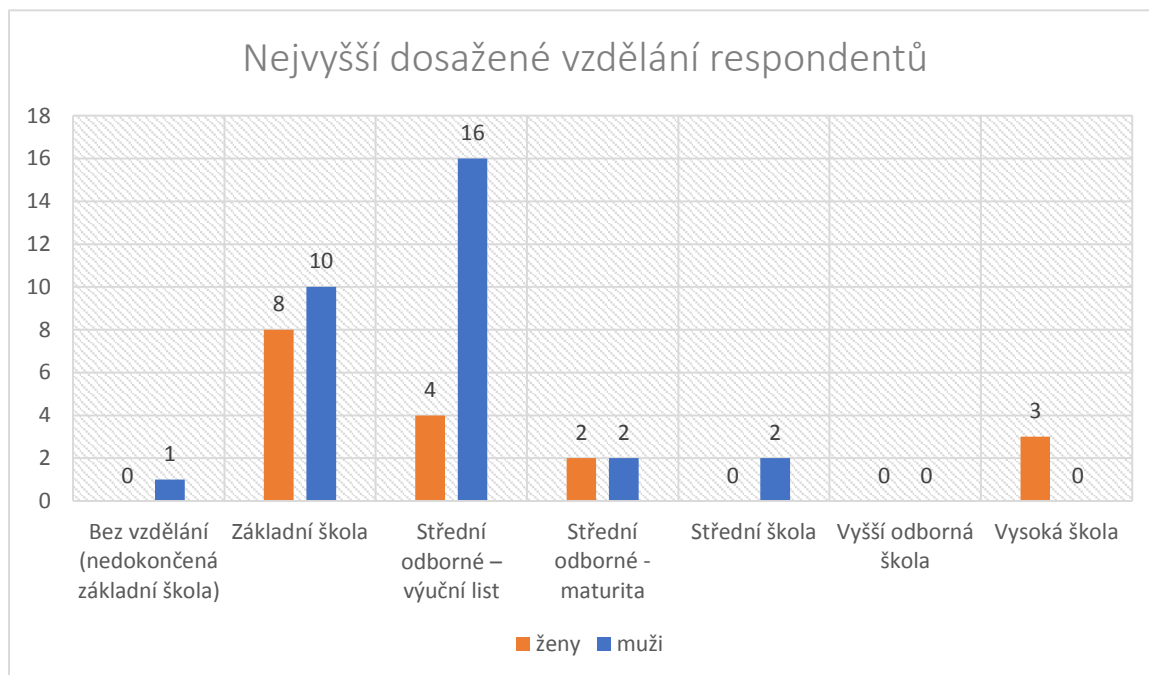
Shrnutí: Hypotéza H2 se nepotvrdila. Můžeme konstatovat, že místo, odkud bezdomovci pochází, neovlivňuje významným způsobem příčiny bezdomovectví.

Testování hypotézy č. 3

Položka v dotazníku číslo 2: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nejvíce respondentů a to 20 (42 %) má nejvyšší dosažené vzdělání střední odborné s výučním listem, 18 respondentů (38 %) uvedlo, že mají dokončenou základní školu, 4 respondenti (8 %) střední odborné vzdělání s maturitou a 2 respondenti (4 %) mají střední školu. 3 respondenti (6 %) dosáhli vysokoškolského vzdělání, 1 respondent (2 %) nedokončil základní školu. Možnost vyšší odborná škola ne zvolil žádný z respondentů.

Obr. 18. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

zdroj: vlastní výzkum

H 3 Předpokládáme, že dosažené vzdělání významným způsobem ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

H_0 Mezi příčinami bezdomovectví osob s nejvyšším dosaženým vzděláním středním odborným s výučním listem a osob s vyšším dosaženým vzděláním není statisticky významný rozdíl.

H_A Mezi příčinami bezdomovectví osob s nejvyšším dosaženým vzděláním středním odborným s výučním listem a osob s vyšším dosaženým vzděláním existuje statisticky významný rozdíl.

Tab. 9. Kontingenční tabulka k H 3

Dosažené vzdělání	Příčiny bezdomovectví			
	Ekonomické problémy	Rodinné problémy	Zdravotní problémy a závislosti	Σ
Bez vzdělání, ZŠ, Střední odborné - výuční list	53 (50,59)	36 (38,62)	17 (16,43)	106
Střední odborné - maturita, VOŠ, VŠ	9 (11,05)	11 (8,38)	3 (3,57)	23
Σ	62	47	20	129

zdroj: vlastní výzkum

$$\chi^2 = 1,604$$

počet stupňů volnosti: $f = 2$

Na základě výpočtu stupně volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 zjišťujeme ve statistické tabulce hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická a proto nezamítáme nulovou hypotézu: *Mezi příčinami bezdomovectví osob s nejvyšším dosaženým vzděláním středním odborným s výučním listem a osob s vyšším dosaženým vzděláním není statisticky významný rozdíl.*

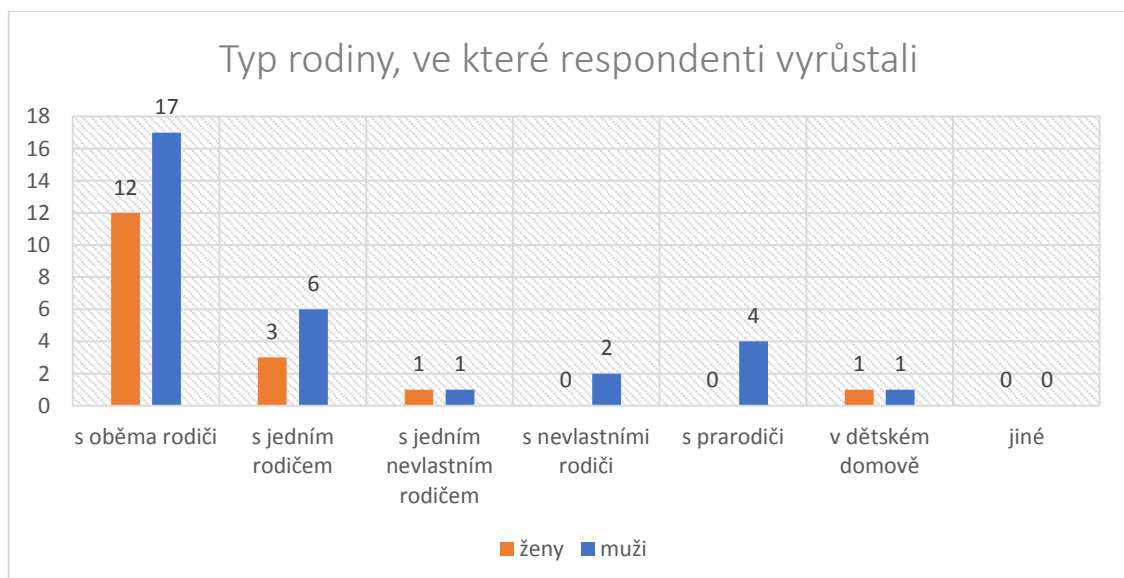
Shrnutí: Hypotéza H3 se nepotvrdila. Můžeme konstatovat, že dosažené vzdělání neovlivňuje významným způsobem příčiny bezdomovectví.

Testování hypotézy č. 4

Položka v dotazníku číslo 5: V jaké rodině jste převážnou část dětství vyrůstal/a?

Nejvíce respondentů – 29 (61 %) uvedlo, že vyrůstali s oběma rodiči, 9 respondentů (19 %) s jedním rodičem, 2 respondenti (4 %) s jedním nevlastním rodičem, 2 (4 %) s nevlastními rodiči, 4 (8 %) s prarodiči a 2 (4 %) v dětském domově.

Obr. 19. Typ rodiny, ve které respondenti vyrůstali

zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi na tuto otázku jsme rozdělili do dvou kategorií a to na kategorii úplná rodina a jiná než úplná:

Tab. 10. Rozdělení typů rodiny do kategorií

Úplná rodina	Jiná než úplná
S oběma rodiči S nevlastními rodiči	S jedním rodičem S jedním nevlastním rodičem S prarodiči V dětském domově

zdroj: vlastní výzkum

H 4 Předpokládáme, že rodinné soužití významným způsobem ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

H_0 Mezi příčinami bezdomovectví osob, které vyrůstaly v úplné rodině a osob, které vyrůstaly v jiné, než úplné rodině není statisticky významný rozdíl.

H_A Mezi příčinami bezdomovectví osob, které vyrůstaly v úplné rodině a osob, které vyrůstaly v jiné, než úplné rodině je statisticky významný rozdíl.

Tab. 11. Kontingenční tabulka k H 4

Typ rodiny, ve které respondent vyrůstal	Příčiny bezdomovectví			Σ
	Ekonomické problémy	Rodinné problémy	Zdravotní problémy a závislosti	
Úplná	43 (40,85)	29 (31)	13 (13,18)	85
Neúplná	19 (21,15)	18 (16,03)	7 (6,82)	44
Σ	62	47	20	129

zdroj: vlastní výzkum

$$\chi^2 = 0,71$$

počet stupňů volnosti: $f = 2$

Na základě výpočtu stupně volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 zjišťujeme ve statistické tabulce hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická a proto nezamítáme nulovou hypotézu: *Mezi příčinami bezdomovectví osob, které vyrůstaly v úplné rodině a osob, které vyrůstaly v jiné, než úplné rodině není statisticky významný rozdíl.*

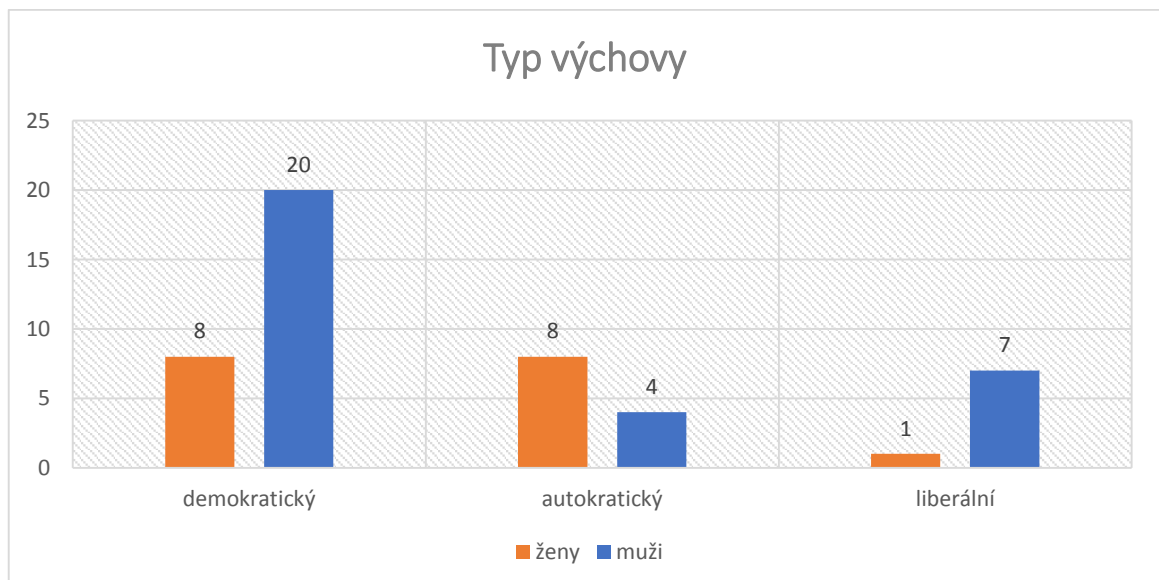
Shrnutí: Hypotéza H 4 se nepotvrdila. Můžeme konstatovat, že rodinné soužití neovlivňuje významným způsobem příčiny bezdomovectví.

Testování hypotézy číslo 5:

Položka v dotazníku číslo 7: Jak se k vám rodiče, popř. někdo jiný, kdo vás vychovával, choval?

Nejčastější volbou respondentů byla v tomto případě odpověď demokratický styl výchovy a to celkem ve 28 případech (58 %), ve 12 případech (25 %) se jednalo o autokratický styl výchovy a v 8 případech (17 %) o liberální styl výchovy.

Obr. 20. Typ výchovy

zdroj: vlastní výzkum

H 5 Předpokládáme, že typ výchovy významným způsobem ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

H_0 Mezi příčinami bezdomovectví osob, které byly vychovávány demokratickým typem výchovy a osob, které byly vychovávány jiným, než demokratickým typem výchovy není statisticky významný rozdíl.

H_A Mezi příčinami bezdomovectví osob, které byly vychovávány demokratickým typem výchovy a osob, které byly vychovávány jiným, než demokratickým typem výchovy je statisticky významný rozdíl.

Tab. 12. Kontingenční tabulka k H 5

Typ výchovy	Příčiny bezdomovectví			Σ
	Ekonomické problémy	Rodinné problémy	Zdravotní problémy a závislosti	
Demokratický	43 (36,53)	21(27,69)	12 (11,78)	76
Jiný než demokratický	19 (25,47)	26 (19,31)	8 (8,21)	53
Σ	62	47	20	129

zdroj: vlastní výzkum

$$\chi^2 = 6,734$$

počet stupňů volnosti: $f = 2$

Na základě výpočtu stupně volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 zjišťujeme ve statistické tabulce hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická a proto je možné zamítnout nulovou hypotézu.

Přijímáme hypotézu alternativní: *Mezi příčinami bezdomovectví osob, které byly vychovávány demokratickým typem výchovy a osob, které byly vychovávány jiným, než demokratickým typem výchovy je statisticky významný rozdíl.*

Shrnutí: Hypotéza H 5 se potvrdila. Můžeme konstatovat, že typ výchovy ovlivňuje významným způsobem příčiny bezdomovectví.

Shrnutí VO 3: Které aspekty mají vliv na udávané příčiny bezdomovectví?

Z vybraných aspektů – pohlaví, místo, odkud bezdomovci pochází, vzdělání, typ rodiny, ve které bezdomovci vyrůstali a typ výchovy, se pouze poslední zmíněný aspekt (nebo též hledisko), a to typ výchovy, potvrdil na základě testování hypotéz, jako aspekt, který ovlivňuje příčiny bezdomovectví.

7.4 Shrnutí výsledků výzkumu

První výzkumná otázka: Co vedlo ke vzniku bezdomovectví z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín?

Z výzkumu bylo zjištěno, že nejčastěji uváděnou nejvýznamnější příčinou vzniku bezdomovectví je z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín **ztráta zaměstnání**. V pořadí další nejvýznamnější příčinou vzniku bezdomovectví byly stejnou měrou označeny příčiny **násilí v rodině, odchod od rodičů, vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného a alkoholismus**, přičemž příčinu násilí v rodině označily pouze ženy a alkoholismus pouze muži. Třetí nejvýznamnější příčinou vzniku bezdomovectví jsou rovněž stejným počtem odpovědí označeny příčiny **rozchod nebo rozvod s partnerem a tragická událost v rodině spojená se ztrátou živitele nebo majetku**.

Při zjišťování jaké byly další dvě nejvýznamnější příčiny vzniku bezdomovectví z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín, jsme zjistili, že i zde je nejčastější příčinou **ztráta zaměstnání**, v pořadí další nejčastější odpovědí je **rozchod nebo rozvod s partnerem** a v pořadí třetí nejčastěji uváděnou příčinou je **zadluženost**.

Na základě těchto výsledků, lze jako rizikové faktory přispívající ke vzniku bezdomovectví vyvodit špatnou volbu životního partnera, nefunkční rodinné vztahy, půjčování peněz, závislost na alkoholu a nezaměstnanost.

Druhá výzkumná otázka: Jaké jsou příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života z pohledu osob bez domova ve městě Vsetín?

Z výsledků výzkumu jsme zjistili, že nejčastější příčinou, která brání osobám bez domova ve městě Vsetín k návratu k běžnému způsobu života je **nezaměstnanost**, další příčinou vzhledem k počtu odpovědí je **nedostatek financí** a další v pořadí je **absence vhodného bydlení**.

Třetí výzkumná otázka: Které aspekty mají vliv na udávané příčiny bezdomovectví?

Předpokládali jsme, že na udávané příčiny bezdomovectví má vliv to, jakého je osoba bez domova pohlaví, odkud pochází (město, vesnice), jaké má dosažené vzdělání, typ rodiny, ve které vyrůstala a typ výchovy. Na základě testování hypotéz jsme zjistili, že statisticky významný výsledek se týká pouze typu výchovy, z čehož vyplývá, že na udávané příčiny bezdomovectví má vliv **typ výchovy** v rodině.

7.5 Doporučení

Vzhledem k tématu práce, kterým jsou příčiny bezdomovectví na území města Vsetín, bychom doporučili tuto práci k prostudování pracovníkům odboru sociálních věcí na Městském úřadě Vsetín, kde je činnost zaměřena na pomoc a poradenství osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením. Dále by práce mohla být využita v rámci plánování komunitních služeb, na území města Vsetín, které se ve své činnosti zaměřují na cílovou skupinu osob bez přístřeší. Bakalářská práce může být také zdrojem informací pro organizaci Elim o. p. s., která je na území města Vsetín nejvýznamnějším poskytovatelem služeb pro osoby bez přístřeší a která by je mohla využít pro plánování své činnosti a následně je prakticky využít při konkrétní práci s klientem a rovněž by mohla být přínosem pro činnost odborníků z oblasti prevence, například pro metodiky prevence ve školách nebo školských zařízeních.

Téma práce mimo jiné souvisí s výkonem naší práce v sociální rehabilitaci, která je službou prevence. Zde se setkáváme s lidmi, kteří se ocitají v obtížné životní situaci, která je způsobená různými okolnostmi a bohužel často i vlastní nezodpovědností a lehkomyšlností. Tito lidé se dostávají do obtížných situací a často stačí už jen jeden chybný krok a mohou přijít o střechu nad hlavou a mohou se z nich stát bezdomovci. Není výjimkou, že i přes toto ohrožení lidé situaci zlehčují a nevěří, že něco takového by se jim mohlo stát. Z toho důvodu se domníváme, že tato bakalářská práce, by mohla být podkladem k vytvoření informačního letáku, pro práci s klienty ve službách prevence. Tento informační leták, by mohly využívat kromě služby sociální rehabilitace také další služby prevence, které se ve své práci zaměřují na prevenci vyloučení osob ze společnosti a nachází se na území města Vsetín, například to sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, in-

tervenční centra pro oběti domácího násilí, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nebo dům na půli cesty.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce je bezdomovectví. V teoretické části jsme se zaměřili na charakteristiku bezdomovectví tak, jak je vnímána očima odborníků, kteří se zabývají prací s touto cílovou skupinou, a také odborníky z oblasti sociologie, psychologie nebo pedagogiky. Všechny tyto pohledy se shodují v tom, že bezdomovectví je závažný společenský problém a vypovídá o stavu naší společnosti.

V další části práce jsme popsali nejznámější příčiny bezdomovectví, z různých hledisek a zaměření. Tyto poznatky nás obohatily o cenné informace, o které jsme se mohli opírat také v praktické části práce, kdy bylo cílem zjistit příčiny bezdomovectví na území města Vsetín.

V závěru teoretické části práce bylo cílem zmapovat situaci v oblasti poskytování sociálních služeb pro bezdomovce na území města Vsetín a také uvést některé faktory, které mají souvislost s bezdomovectvím. Zjistili jsme, že ve Vsetíně se síť poskytovaných služeb pro uvedenou skupinu stále rozšiřuje a že je zde možnost tento jev zachytit již v počátcích a nabídnout kvalitní služby, které pomohou tento problém řešit.

Praktická část je zaměřená na výzkum, zjišťující příčiny bezdomovectví. Znalost příčin umožňuje přípravu na praktickou pomoc bezdomovcům, která tak může mít konkrétní podobu a to jak v oblasti preventivních opatření, tak v oblasti poradenství.

Přesto, že práce je primárně orientovaná na příčiny bezdomovectví, jde v ní také o to, připomenout existenci tohoto problému a podnítit zájem o tuto oblast. Bezdomovci, stejně jako my jsou součástí naší společnosti. Neměli by být na okraji zájmu a to především proto, že se ocitli v nouzi a potřebují pomoc. Nemusí jít vždy jen o pomoc odbornou, ale je možné poskytnout to, co je pro nás reálné – například změnit myšlení, a tím vytvořit atmosféru přijetí a solidarity s těmito lidmi ve společnosti. Domníváme se, že tato forma pomoci, by měla pro řešení tohoto problému zcela zásadní význam.

Práce nás také může vést k zamyšlení nad tím, jak významnou hodnotou je pro náš život domov. Je velmi jednoduché domov ztratit a někdy velmi obtížné domov zachovat a ochránit a nejobtížnější je domov obnovit nebo získat zpět. Věříme, že i lidé, kteří o domov přišli, jej vnímají jako hodnotu, a věříme, že i oni po domově touží. Aby ho mohli získat, potřebují pomoc a podporu každého z nás.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALETKA, Ladislav, 2008. *Vsetín město a čas*. Lanškroun: Masarykova veřejná knihovna Vsetín. ISBN 978-80-904139-1-7.

BARTÁK, Miroslav, 2004. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky. ISBN 80-86625-35-7.

BRABEC, Jan, 2013. Ilja Hradecký: Bezdomovectví si nikdo dobrovolně nevolí. In: *Česká pozice: informace pro svobodné lidi* [online]. 2013 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/ilja-hradecky-bezdomovectvi-si-nikdo-dobrovolne-nevoli-pi9-/tema.aspx?c=A131214_230459_pozice_138007

CVEČEK, David a kol., 2007. *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2348-8.

ČESKO, 2006. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257-1290. ISSN 1211-1244. Dostupné také z:

http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2014a. Demografické údaje za vybraná města časová řada 2003-2012: Vsetín. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ ve Zlíně* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/vsetin_cas_rada_2003_2012/

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2014b. Počty uchazečů o zaměstnání a podíl nezaměstnaných osob v okresech ČR. *Český statistický úřad: veřejná databáze* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=PRA0100PU_OK&&kapitola_id=15

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2014c. Demografické údaje za vybraná města časová řada 2003-2012: Vsetín. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ ve Zlíně* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/vsetin_cas_rada_2003_2012/

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2013. Základní informace o vybraných územních celcích podle SDLB 2011 - ČR, kraje, okresy správní obvody ORP a obce (včetně územně členěných statutárních měst). *Český statistický úřad* [online]. 2013-03-28 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/12000-13>

ELIM, 2013. *Elim Vsetín: Poskytované služby pro osoby bez přístřeší* [online]. © 2009–2013 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.elimvsetin.cz/poskytovane-sluzby>

FITZPATRICK, S., P. KEMP a S. KLINKER, 2004. *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky. ISBN 80-86625-15-X.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.

HAASOVÁ, Jana, 2005. *Jak žijí v Olomouci ženy bez domova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1238-1.

HRADECKÝ, Ilja a kol., 2012. *Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci ČR na období do roku 2020*. Praha.

HRADECKÝ, Ilja a kol., 2007. *Definice a typologie bezdomovectví*. Praha: Naděje. ISBN 978-80-86451-13-8.

HRADECKÝ, Ilja, 2006. *Národní zpráva o bezdomovství v České republice 2006 politická část*. Praha.

HRADECKÝ, Ilja, 2005. *Profily bezdomovectví v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé*. Praha.

HRADECKÝ, Ilja a Vlastimila HRADECKÁ, 1996. *Bezdomovectví – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje. ISBN 80-902292-0-4.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.

KELLER, Jan, 2013. *Posvícení bezdomovců*. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-155-8.

KOUSALOVÁ, Adéla, 2014. *Na téma Přidělování městských bytů s místostarostou Liborem Podešvou*. Vsetínské noviny. č. 13, s. 3.

MPSV, 2013. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-062-4.

KOPŘIVOVÁ, Jana, 2006. *Jak se bydlí brněnským bezdomovcům*. Sociální práce. č. 4, s. 24. ISSN 1213-6204.

KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ, 1996. *Vzpouza deprivantů*. Praha: Makropulos. ISBN 80-901776-8-9.

KREBS, Vojtěch a kol., 2007. *Sociální politika*. 4. aktualizované vydání. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-276-1.

MAREK, J., A. STRNAD a L. HOTOVCOVÁ, 2012. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0090-1.

MAREŠ, Petr, 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-61-3.

MATOUŠEK, O., J. KOLÁČKOVÁ a P. KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

MĚSTO VSETÍN, 2009. Bytové záležitosti. *Vsetín: oficiální web města* [online]. 2009-10-13 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.mestovsetin.cz/bytove-zalezitosti/d-491057/query=podm%C3%ADnky+pro+p%C5%99id%C4%9Blen%C3%AD+bytu>

MĚSTSKÝ ÚŘAD VSETÍN. *Oddělení matriky, evidence obyvatel, občanských průkazů a cestovních dokladů*. Vsetín, 2015-01-01 [cit. 2015-01-28].

NOVÝ, Lubomír, 1989. *Životní dráha jako sociologický problém*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 80-210-0187-9.

PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ, 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0.

PRUDKÝ, Libor a Michaela ŠMÍDOVÁ, 2010. *Kudy ke dnu*. Praha: Socioklub. ISBN 978-80-86140-68-1.

RŮŽIČKA, Jiří a kol., 2014. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín*. Vsetín: 2014.

ŠPIDLA, Vladimír, 2014. *Chudoba v České republice*. Senát [online]. 2014, č. 1, s. 16-17 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z:

<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/71270/59892>

ŠTĚCHOVÁ, M., M. LUPTÁKOVÁ a B. KOPOLDOVÁ, 2008. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Kufr. ISBN 978-80-7338-069-4.

ŠUPKOVÁ, Dana a kol., 2007. *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2245-0.

VÁGNEROVÁ, M., L. CSÉMY a J. MAREK, 2013. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2209-5.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd.3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.

Seznam použitých symbolů a zkratk

ETHOS	Evropská typologie bezdomovectví
FEANTSA	Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci
MEZ	Moravské energetické závody
MěÚ	Městský úřad
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
o. p. s.	Obecně prospěšná společnost
OZP	Osoby se zdravotním postižením

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Pohlaví respondentů	41
Obr. 2. Věkové kategorie respondentů	42
Obr. 3. Rodinný stav respondentů	42
Obr. 4. Typ využívané sociální služby	43
Obr. 5. Délka trvání bezdomovectví	44
Obr. 6. Postavení na trhu práce	44
Obr. 7. Zdroj příjmů.....	45
Obr. 8. Nejvýznamnější příčiny bezdomovectví – muži	50
Obr. 9. Nejvýznamnější příčina bezdomovectví - ženy	51
Obr. 10. Nejvýznamnější příčina bezdomovectví – všichni respondenti	52
Obr. 11. Další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví – muži	53
Obr. 12. Další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví - ženy	54
Obr. 13. Další dvě nejvýznamnější příčiny bezdomovectví – všichni respondenti	55
Obr. 14. Příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života - muži.....	57
Obr. 15. Příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života - ženy	58
Obr. 16. Příčiny, které brání k návratu k běžnému způsobu života – všichni respondenti.....	58
Obr. 17. Místo, odkud respondenti pochází.....	61
Obr. 18. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	63
Obr. 19. Typ rodiny, ve které respondenti vyrůstali	64
Obr. 20. Typ výchovy	66

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Sedm teoretických domén bezdomovectví (Hradecký a kol., 2007, s. 10)	19
Tab. 2. Počet obyvatel Vsetína (Český statistický úřad, 2014a).....	34
Tab. 3. Počet zjevných bezdomovců na území města Vsetín (Růžička, 2014, s. 25-27)	34
Tab. 4. Počet uchazečů o zaměstnání (Český statistický úřad, 2014b)	34
Tab. 5. Bytový fond (Český statistický úřad, 2013)	35
Tab. 6. Vyloučení duplicity respondentů.....	49
Tab. 7. Kontingenční tabulka k H 1	60
Tab. 8. Kontingenční tabulka k H 2.....	62
Tab. 9. Kontingenční tabulka k H 3.....	63
Tab. 10. Rozdělení typů rodiny do kategorií	65
Tab. 11. Kontingenční tabulka k H 4.....	65
Tab. 12. Kontingenční tabulka k H 5.....	67

SEZNAM PŘÍLOH

PI	Evropská typologie bezdomovectví
PII	Dotazník

ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR

1/2

Bezdomovství, sociální vyloučení a spojení s abnormálním bydlením, je jedním z problémů, kterého se týká Strategie sociální ochrany a začleňování EU. Prevence bezdomovství a reintegrace osob bez domova jsou otázkami, které vyžadují dobře pochopení procesů a mechanismů, které vedou do situací absence nebo ztráty domova.

FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) vytvořila typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS.

Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovství. Mít domov může být chápáno jako: mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina využívat

úřad (řeznická dílna); mít prostor pro vlastní soukromí a možnost sociálních vztahů (sociální oblast); mít přístup k dopravě a užívání (parámí oblast). Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení – všechny tyto situace ukazují na abnormální bydlení. ETHOS tedy dělí osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení. Tyto konceptní kategorie se dále člení na 13 operačních (pracovních) kategorií v rámci realizovaného národního projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR byl vytvořen soubor národních subkategorií. Typologie tak může být využita pro monitoring bezdomovství, pro vytváření politik a jejich rozvoj a vyhodnocování.

Koncepční kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhová) definice	Národní subkategorie	*	
BEZ STŘECHY	1	Osoby přetahující venku	Osoby přetahující na ulici nebo ve veřejně přístupných prostorách bez možnosti ubytování	1.1.1	Osoby spící venku (např. ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jaskyně, odstraněné vagony, stany, garáže, předsěňby, sklepy a plůdy domů, vraky aut)	
	2	Osoby v noclehárně	Noclehárna	2.1.1	Osoby v nízkoprahové noclehárně	
	3	Osoby v ubytovnách pro bezdomovce	Azylový dům pro bezdomovce	2.1.2	Osoby sezonně užívatelky k přeměně prostorů zařízení bez (úžek)	
BEZ BYTU	3	Osoby v ubytovnách pro bezdomovce	Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.1	Muži v azylovém domě	
			Osoby ve veřejných ubytovných s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.1.2	Ženy v azylovém domě	
			Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.3	Muži s dětmi v azylovém domě	
			Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.4	Osoby s dětmi v azylovém domě	
			Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.5	Úplně rodiny v azylovém domě	
			Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.6	Osoby v domě na půli cesty	
	4	Osoby v pobytových zařízeních pro ženy	Pobytové zařízení pro ženy	Osoby ve veřejných ubytovných s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.2.1	Osoby ve veřejné komerční ubytovné (nemají jinou možnost bydlení)
				Bezdomovci v přechodném bydlení se sociální podporou	3.2.2	Osoby v přísteři po vystěhování z bytu
				Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.3.1	Bydlení s podporou v ýslovně určené pro bezdomovce neexistuje
				Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	4.1.1	Ženy ohrožené domácími násilím pobývajících na skryté adrese
5	Osoby v ubytovnách pro imigranty	Přechodné bydlení (azylová zařízení pro žadatele o azyl)	Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	4.1.2	Ženy ohrožené domácími násilím pobývajících v azylovém domě	
			Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	5.1.1	Zadatelé o azyl v azylových zařízeních	
6	Osoby před opuštěním instituce	Věznice a vazební věznice	Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	5.2.1	Migrující pracovníci – cizinci ve veřejné komerční ubytovné (nemají jinou možnost bydlení)	
			Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	6.1.1	Osoby před opuštěním věznice	
			Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	6.2.1	Osoby před opuštěním zdravotnického zařízení	
7	Uživatelé dlouhodobější podpory	Pobytová péče pro starší bezdomovce	Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	6.3.1	Osoby před opuštěním dětské instituce	
			Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	6.3.2	Osoby před opuštěním péčovské péče	
7	Uživatelé dlouhodobější podpory	Pobytová péče pro starší bezdomovce	Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	7.1.1	Muži a ženy v seniorském věku nebo invalidní dlouhodobě ubytované v azylovém domě	
			Osoby v ubytovných pro migrující pracovníky	7.2.1	Bydlení s podporou v ýslovně určené pro bezdomovce neexistuje	

* Poznámky k tabulce: a – stupeň ohrožení; b – bez ohrožení; a – ohrožené osoby, b – bez ohrožení

Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhová) definice	Národní subkategorie	*	
NEJISTÉ BYDLENÍ	8 Osoby žijící v neúplném bydlení	8.1 Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	8.1.1 Osoby přechodně bydlící u příbuzných nebo přátel (nemají jinou možnost bydlení)	a	
		8.2 Bydlení bez právního nároku	Bydlení bez právního nároku, nezákonné obsazení budovy	8.2.1 Osoby bydlící v bytě bez právního důvodu 8.2.2 Osoby v nezákonné obsazené budově	a b	
		8.3 Nezákonné obsazení pozemku	Nezákonné obsazení pozemku	8.3.1 Osoby na nezákonné obsazeném pozemku (zahradní kolonie, zemnice)	b	
	9 Osoby ohrožené vystěhováním	9.1 Výpověď z nájemního bytu	Výpověď z nájemního bytu	9.1.1 Osoby, které dostaly výpověď z nájemního bytu	9.1.1	a
		9.2 Ztráta vlastnictví bytu	Ztráta vlastnictví bytu	9.2.1 Osoby ohrožené vystěhováním z vlastního bytu	9.2.1	a
	10 Osoby ohrožené domácím násilím	10.1 Policejné zaznamenání domácího násilí	Policejné zaznamenání domácího násilí	Případy, kdy policie zasáhla k zajištění bezpečí oběi domácích násilí	10.1.1 Osoby ohrožené domácími násilím – policejně zaznamenané případy – oběti	a
		10.2 Mobilní obydlí	Mobilní obydlí	Mobilní obydlí, které není určené pro obytné bydlení	10.2.1 Osoby žijící v mobilním obydlí, např. marigródka, karavan, hausbót (nemají jinou možnost bydlení)	a
	11 Osoby žijící v provizorních a neobyčasných stavbách	11.1 Neobyčasná stavba	Neobyčasná stavba	Neuzavřený přístřešek, bouša, chatrč, barák	11.1.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kolaudace	a
		11.2 Provizorní stavba	Provizorní stavba	Provizorní stavba	11.2.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kolaudace	a
		11.3 Obydlené neobyčasně byty	Obydlené neobyčasně byty	Bydlení v objektu označeném podle národní legislativy jako nevhodné k bydlení	11.3.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kolaudace	a
	12 Osoby žijící v přelidněném bytě	12.1 Nejvyšší národní norma definující přelidnění	Nejvyšší národní norma definující přelidnění	Definované jako překračující nejvyšší normu podle rozměru nebo počtu místností	12.1.1 Osoby žijící v nevhodném objektu – obydlí se stalo nespůsobilým k obyvatelství dříve mohlo být obyvatelné	a
		12.2 Osoby žijící v přelidněném bytě	Osoby žijící v přelidněném bytě		12.2.1 Osoby žijící v přelidněných bytech	a

* Použitá zkratky v posledním sloupci – Stupeň ohrožení – ohrožené osoby, b – bezdomovec

FEANTSA

194, Chaussée de Louvain ■ 1210 Bressels ■ Belgium ■ Tel.: +32 2 538 66 69 ■ Fax: +32 2 539 41 74 ■ ethos@feantsa.org ■ www.feantsa.org

European Federation of National Associations Working with the Homeless AISBL
Fédération Européenne d'Associations Travaillant avec les Sans-Abri AISBL

FEANTSA is supported financially by the European Commission. The views expressed herein are those of the author(s) and the Commission is not responsible for any use that may be made of the information contained herein.

PŘÍLOHA PII: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK:

Jmenuji se Lenka Miklová, jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a dovoluji si Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který se týká zjišťování příčin bezdomovectví na území města Vsetín. Všechny údaje, které do dotazníku napíšete, jsou anonymní a slouží ke zpracování mé bakalářské práce. Tabulka na začátku dotazníku slouží k tomu, aby se nestalo, že s Vámi bude dotazník vyplněn vícekrát.

Prosím Vás o upřímné a pravdivé odpovědi na následující otázky.

Instrukce k vyplnění:

Tabulku vyplňte.

Vybranou odpověď zakřížkujte.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Iniciála jména (první písmeno Vašeho jména)	Iniciála pří- jmení (první písmeno Vašeho pří- jmení)	Datum naro- zení	Pohlaví	Jakou využíváte sociální službu

1.) Odkud pocházíte?

- ze Vsetína
- z jiného města
- z vesnice
- jiná možnost.....

2.) Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- bez vzdělání (nedokončená ZŠ)
- základní škola
- střední odborné – výuční list
- střední odborné – maturita
- střední škola
- vyšší odborná škola
- vysoká škola

3.) Vyberte, co odpovídá vašemu stavu. Je možné označit i více odpovědí.

- zaměstnaná/ý
- nezaměstnaná/ý
- mateřská dovolená
- invalidní důchod
- starobní důchod
- jiné.....

4.) Jaký je váš zdroj příjmů? Je možné označit i více odpovědí.

- podpora v nezaměstnanosti
- sociální dávky
- mzda
- důchod
- výživné
- jiné

5.) V jaké rodině jste převážnou část dětství vyrůstal/a ?

- s oběma rodiči
- s jedním rodičem
- s jedním nevlastním rodičem
- s nevlastními rodiči
- s prarodiči
- v dětském domově
- jiné.....

6.) Jaký je váš rodinný stav

- svobodný/á
- ženatý/vdaná
- rozvedený/á
- ovdovělý/á
- jiné.....

7.) Jak se k vám rodiče, popř. někdo jiný, kdo vás vychovával, choval?

- vždycky jsme se spolu na všem domluvili.
- byli přísní, nedalo se s nimi diskutovat, byly to jen příkazy a zákazy.
- mohl/a jsem si dělat, co jsem chtěl/a, moc je to nezajímalo.

8.) Označte, z vašeho pohledu jednu nejvýznamnější příčinu toho, proč jste bez domova.

- vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného
- ztráta zaměstnání

- zadluženost
- tragická událost v rodině spojená se ztrátou živitele nebo majetku
- násilí v rodině
- invalidita
- nemoc
- rozchod nebo rozvod s partnerem
- alkoholismus
- hráčství
- odchod od rodičů
- neměl/a jsem se kam vrátit po výkonu trestu
- po ukončení pobytu v ústavní nebo pěstounské péči
- jiné.....

9.) Označte, z vašeho pohledu další dvě nejvýznamnější příčiny toho, proč jste bez domova.

- vystěhování z bytu z důvodu neplacení nájemného
- ztráta zaměstnání
- zadluženost
- tragická událost v rodině spojená se ztrátou živitele nebo majetku
- násilí v rodině
- invalidita
- nemoc
- rozchod nebo rozvod s partnerem
- alkoholismus
- hráčství
- odchod od rodičů
- neměl/a jsem se kam vrátit po výkonu trestu
- po ukončení pobytu v ústavní nebo pěstounské péči
- jiné.....

10.) Jak dlouho jste bez domova?

11.) Co vám nejvíce brání vrátit se do běžného života?